

Saari Päivi

VALMISTUMISTA VAUHDITTAMASSA – ryhmäohjauksesta tukea opiskelun etenemi- seen Rovaniemen ammattikorkeakoulussa

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences
LUC

Rovaniemen ammattikorkeakoulu

julkaisusarja C 24

Valmistumista vauhdittamassa

**- ryhmäohjauksesta tukea
opiskelun etenemiseen Rovaniemen
ammattikorkeakoulussa**

Päivi Saari

2011

**Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto**

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

Julkaisutoiminta

Jokiväylä 11 C

96300 Rovaniemi

puh. 020 798 4000 (vaihde)

www.ramk.fi/julkaisutoiminta

julkaisut@ramk.fi

ISSN 1239-7741

ISBN 978-952-5923-06-3 (nid.)

ISBN 978-952-5923-07-0 (pdf)

Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C nro 24

© RAMK University of Applied Sciences

Julkaisu on tuotettu hankkeessa Valtti – Valmis tutkinto työelämävaltina, joka on Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osarahoittama valtakunnallinen kehittämisohjelma vuosiksi 2008–2011.

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Rovaniemi 2011

Kannen kuva: Johannes Collins

Paino Kopijyvä Oy

Taitto Kopijyvä Oy

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KORKEAKOULUOPINTOJEN ETENEMINEN	
– TAVOITTEITA JA TUTKIMUKSIA	7
2.1 Asetettuja tavoitteita opintojen edistymiseen	7
2.2 Tutkittua tietoa opintojen edistymisestä ammattikorkeakoulussa.....	8
3 VALTTI-HANKKEEN TOIMENPITEISTÄ JA	
RYHMÄMALLEISTA	10
3.1 Yleistä toimenpiteistä	10
3.2 Valtti-hankkeen korkeakouluopintojen viivästymisselvitys.....	11
3.2.1 Viivästymisselvityksen toteutus ja tuloksia	11
3.2.2 Rovaniemen ammattikorkeakoulun tulokset.....	13
3.3 Ryhmäohjauksen malleista	15
4 AVAINOHJAAJAN RYHMÄT	17
4.1 Ryhmien tavoitteet ja toiminta	17
4.2 Harjoitukset ja tehtävät.....	20
4.3 Ohjausta verkossa	22
4.4 Opiskelijoiden haastattelut	24
4.5 Kokemuksia avainohjaajan ryhmistä	25
4.5.1 Ryhmien toiminta.....	25
4.5.2 Ohjaajan rooli.....	28
4.5.3 Työelämäosaamisen ja urasuunnittelun tema.....	28
4.5.4 Oppimisympäristöt ja sosiaalinen media	29
4.6 Ryhmistä tietoa opintojen viivästymisen syistä.....	30
5 VALTTI-TUUTORIEN KOULUTUS	34
5.1 Koulutuksen tavoitteet ja yhteinen osio	34
5.2 Rovaniemen korkeakoulujen tuutorikoulutus	35
5.3 Palaute Rovaniemen korkeakoulujen tuutorikoulutuksesta.....	37

6 VALTTI-TUUTORIEN RYHMÄT.....	39
6.1 Ryhmät ja tavoitteet.....	39
6.2 Kokemuksia ja palautetta tuutorien ryhmistä	41
6.2.1 Palautteen kerääminen	41
6.2.2 Otetta opintoihin sotelin opiskelijoille	41
6.2.3 Otetta tradenomiopintoihin työn ohessa	43
6.2.4 .Netryhmä ohjelmistotekniikan opiskelijoille	44
6.2.5 Thesis support group for RAMK's EDP students	44
7 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISTOIMENPITEET	47
LÄHTEET	51
LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Korkeakouluopiskelu ja -ohjaus ovat haasteellisessa tilanteessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) on kiinnittänyt huomiota korkeakouluopiskelijoitten pitkiin opintoaikoihin ja toivoo korkeakouluilta toiminnan tehostamista, niin että opiskelijat valmistuisivat aiempaa nopeammin ja siirtyisivät joustavasti työmarkkinoille. Ratkaisuksi OKM esittää, että korkeakoulut käyttävät tehokkaasti lukuvuoden hyväksi, tukevat opiskelijoiden opiskelukykyä ja opiskelijoiden välisiä ryhmäytymistä sekä tarjoavat yhteisöllisyyttä edistäviä opiskeluympäristöjä. Korkeakoulusta työelämään siirtymistä tulisi aikaistaa vähintään vuodella. (OKM 2010.) Korkeakouluopintojen pitkittymistä selvittäneen raportin (Liimatainen ym. 2010) mukaan opiskelua viivästyttävät eniten työssäkäynti ja opiskelumotivaation puute sekä hyvinvointiin ja perhe- tai ihmissuhteisiin liittyvät tekijät.

Korkeakouluohjauksessa tulisikin kiinnittää huomiota opiskeluaikojen ohella opiskelijoitten korkeakoulu yhteisöön sitouttamiseen, motivaation ylläpitoon sekä joustaviin opiskelutapoihin. Ohjauksen ja tukitoimien tulisi kohdistua korkeakouluopiskelun ja valmistumisen sujuvoittamiseen, opiskelijoitten hyvinvoinnin ja opiskelukyvyn ylläpitämiseen sekä työelämään siirtymiseen.

Korkeakouluohjauksen kehittämistä tuetaan ohjelmakaudella 2007–2013 OKM:n valtakunnallisissa Euroopan sosiaalirahaston kehittämisohjelmissa, joiden toimintalinjaan 2 kuuluvilla hankkeilla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja opintojen viivästymistä sekä edistämään työmarkkinoilla pysymistä. Tähän toimintalinjaan kuuluu vuosiksi 2008–2011 asetettu Valmis tutkinto työelämävalttina (Valtti) -hanke, jossa Rovaniemen ammattikorkeakoulu (RAMK) on mukana. Hankkeen keskeisiä toimenpiteitä ovat opiskelu- ja uraryhmäohjaus ja opetus- sekä ohjaushenkilöstön koulutus. Hanketta koordinoi Oulun yliopiston Ohjaus- ja työelämäpalvelut. RAMKin lisäksi hankkeessa ovat mukana Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun yksikkö, Lapin yliopisto, Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Vaasan ammattikorkeakoulu sekä Vaasan yliopisto.

Tässä julkaisussa perehdytään lyhyesti korkeakouluopintojen etenemistä käsitteleviin tutkimuksiin ja tavoitteisiin. Sen jälkeen kuvataan vaiheittain Valtti-hankkeen aikana tehtyjä toimia RAMKissa: opiskelijoiden opiskeluryhmien perustamista ja toimintaa, toimiviksi osoittautuneita käytänteitä ja harjoituksia sekä tuutoreille tarjottua koulutusta. Koulutuksesta ja ryhmätoiminnasta saadut kokemukset ja palaute ovat julkaisun keskiössä. Kokemukset ovat olleet rohkaisevia, ja saadun palautteen avulla voidaan kehittää muutakin ohjausta ja opetusta sekä tiivistää ohjauksen yhteistyötä.

2 KORKEAKOULUOPINTOJEN ETENEMINEN – TAVOITTEITA JA TUTKIMUKSIA

2.1 Asetettuja tavoitteita opintojen edistymiseen

Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! on nimeltään koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen OKM:n työryhmän muistio (2010), jossa kiinnitetään huomiota Suomen korkeakoulujen pitkiin opiskeluaikoihin, opintoprosessin etenemiseen ja valmistumiseen. Keskimääräinen opiskeluaika yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on 4,9 vuotta – kun vastaava luku muissa OECD-maissa on 4,1. Syyn arvellaan johtuvan muun muassa Suomen joustavasta järjestelmästä, joka sallii työn ja opiskelun yhdistämisen. Suomen korkeakouluopiskelijoiden valmistumisikä on myös korkea, jota selittää myös myöhäinen opintoihin siirtyminen. (OKM 2010, 28–29.)

OKM:n muistion (2010) mukaan opintoprosessia tulisi kehittää siten, että opinnot voi suorittaa lainsäädännön mukaisessa ajassa koko lukuvuoden käyttöä tehokkaamalla ja aiemman hankitun osaamisen tunnustamisperiaatteita kehittämällä. Toimenpiteinä kehoitetaan jatkamaan korkeakoulun rakenteellista kehittämistä niin, että yksiköt tarjoavat yksilöllisiä opintoja, motivoivia opiskeluympäristöjä, mahdollistavat opetuksen kehittämisen sekä järjestävät opinto-ohjauksen ja tukipalvelut. Nämä toimenpiteet vaikuttavat läpäisyasteen parantumiseen sekä valmistumisiän alentumiseen. Huomiota tulisi kiinnittää myös yhteisöllisyyden ja opiskelukyvyn parantamiseen. (OKM 2010, 21, 49.) Myös Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007–2012 kehottaa parantamaan koulutusasteiden läpäisyastetta ja vähentämään keskeyttämistä kehittämällä erityisesti opinto-ohjausta ja neuvontaa (OKM 2008).

Ammattikorkeakoulujen rahoitus muodostuu paitsi tutkintojen myös opiskelijamäärien, hankerahoituksen sekä muun tuloksellisuuden mukaisesti. RAMKin kehittämisen kohteiksi 2010–2011 on asetettu muun muassa vetovoimaisuuden lisääminen ja läpäisyn parantaminen. RAMK mittaa tuloksellisuuttaan tunnuslukumittareilla,

joista mainittakoon RAMKin opiskelijapalautteen tunnusluku *Oppimisen ohjaus* sekä opintojen edistymiseen liittyvä mittari *Vähintään 45 op vuodessa suorittaneiden osuus tutkintoa suorittavista*. (Lampela 2009; Lampela 2010.)

2.2 Tutkittua tietoa opintojen edistymisestä ammattikorkeakoulussa

Jukka Lerkkanen (2002) on selvittänyt koulutus- ja uravalintojen yhteyttä ammatikorkeakouluopintojen etenemiseen. Päätuloksena oli, että korkeakoulut eivät ota huomioon riittävästi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa, yksilöllisiä valintoja, aikaisempaa koulu- tai työkokemusta tai korkeakoulun tavoitteista poikkeavaa opiskelurytmiä. Lerkkanen havaitsi, että opiskelijoilla oli koulutus- ja uravalintaa ”haittaavia ajatuksia”, jotka ilmenivät vaikeutena aloittaa valintaprosessi, sitoutua valintaan ja valinnan riippuvuutena muista opiskelijoista. Haittaavat ajatukset olivat yhteydessä ennalta suunnittele mattomiin opintojen keskeytyksiin, eroamisiin ja koulutusohjelman tai -alan vaihtamiseen sekä ennakoivat opintojen alussa keskeyttämistä ja yksilöohjauksen tarvetta. Ylioppilastutkinnon suorittaneilla opiskelijoilla oli enemmän haittaavia ajatuksia kuin ammatillista väylää tulleilla. Tutkimushetkellä vain harvat ammattikorkeakoulut ilmoittivat käyvänsä keskusteluja kaikkien opiskelijoiden kanssa opiskelun etenemiseen liittyvistä asioista. Ammatillisen ohjauksen sisältö näytti niin ikään jäävän pintapuoliseksi. (Lerkkanen 2002,160–161,164–165.)

Jaatisen ja Lähteen (2005) tutkimuksen tarkoituksena oli tunnistaa opiskelijoissa ja oppimisympäristössä tekijöitä, jotka nopeuttavat tai hidastavat ammattikorkeakouluopintojen etenemistä. Tuloksista ilmeni, että opinnoissaan nopeasti edenneet olivat varmempia ala- ja koulutuspaikan valinnastaan kuin opinnoissaan hitaasti edenneet. Hitaasti edenneet kuvasivat itseään ”laiskoiksi” ja ”asiat viime tippaan jättäviksi”. He myös kävivät työssä huomattavasti useammin kuin nopeasti edenneet. Opintoja hidastaviksi tekijöiksi tunnistettiin muun muassa opiskelun erilaisuus suhteessa odotuksiin, opetusmenetelmien koettu yksipuolisuus, kohtuuttomaksi nousevat ja epätasaisesti ajoittuvat opiskelukuormat, opetustarjonnan aikatauluttamisen synkronoimattomuus, oppimisesta saadun palautteen yksipuolisuus ja tiedotuskanavien epäsystemaattinen käyttö. Opiskelutahtia nopeuttivat muun muassa opiskelijan itseohjautuvuus ja aktiivisuus tiedonhankinnassa. Kehittämistoimenpiteiksi Jaatinen ja Lähde ehdottivat ohjauksen tehostamista, opintojen alussa tapahtuvaa ammattiin sitouttamista, vaikeiksi koettujen opiskeluvaiheiden tunnistamista ja tuen järjestämistä sekä suunnitelmallisuuden lisäämistä (opetustarjonnan tasaisuus ja ennakoitavuus). Toimenpiteiksi nostettiin myös aktiivinen yhteydenpito poissa-oleviksi ilmoittautuneisiin opiskelijoihin, ammattiin sitouttaminen ja työelämäyhteyksien vahvistaminen, ”vaikeiden” aineiden (esimerkiksi matematiikka ja fysiik-

ka) tukitoimet, opintojen edistymisen seuranta, markkinoinnin kehittäminen sekä korkeakoulun myönteisen ilmapiirin vahvistaminen. (Jaatinen–Lähde 2005, 88–90, 91–93.)

Jaakko Lampinen (2009) tarkasteli ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opin-
näytetyössään RAMKin maanmittaustekniikan aikuisopiskelijoiden opiskelun hi-
dasta etenemistä ja keskeyttämistä selittäviä syitä. Työn tarkoituksena oli samalla
kehittää opintojen ohjausta. Lampinen löysi tärkeimmiksi keskeyttämisen ja hitaan
opiskelutahdin syiksi alan valintaan, opetukseen ja opetusjärjestelyihin, ohjauk-
seen, opiskelijan elämäntilanteeseen, motivaatioon sekä ”vääränlaisiin” odotuksiin
opiskelun tai alan suhteen liittyvät tekijät. Keskeyttämiset ajoittuivat opintojen al-
kuun tai loppuun. Tyypillistä keskeyttäjä-profiilia ei löytynyt.

3 VALTTI-HANKKEEN TOIMENPITEISTÄ JA RYHMÄMALLEISTA

3.1 Yleistä toimenpiteistä

Valtti-hankkeen tavoitteena on edistää korkeakouluopiskelijoiden tutkinnon valmiiksi saattamista ja työelämään siirtymistä sekä ennaltaehkäistä opintojen pitkitymistä tai keskeytymistä. Hankkeessa toteutettiin korkeakouluopintojen viivästymisselvitys, josta saatiin tietoa ja vinkkejä ohjaustoiminnan kehittämiseen.

Toimenpiteiden toteuttamisesta vastaavat korkeakoulukohtaiset avainohjaajat. Avainohjaajien lisäksi hankkeeseen osallistuu korkeakouluittain koulutusohjelma- tai tiedekuntakohtaisia Valtti-tuutoreita. Tuutorit ovat opetus- ja ohjaustyössä toimivia henkilöitä, jotka vastaavat yhdessä avainohjaajien kanssa opiskelijoiden opiskelu- ja uraryhmien ohjauksesta sekä ohjaustoiminnan toteutumisesta ja kehittämisestä.

Hankkeen aikana on toteutettu opiskelu-, opinnäytetyö- ja uraryhmiä, joissa on käsitelty opintoihin, valmistumiseen ja työelämään siirtymiseen liittyviä kysymyksiä. Ryhmien toiminnan vaikuttavuutta on tutkittu saadun palautteen avulla. Ryhmäohjausta on kehitetty ohjaajien asiantuntemuksen ja kiinnostuksen sekä korkeakoulun omien tarpeiden mukaan. Korkeakoulut ovat perustaneet esimerkiksi hyvinvointiin, arjenhallintaan tai itsetuntemukseen keskittyviä ryhmiä. RAMKissa toteutettiin muun muassa englanninkielisessä tutkintokoulutuksessa opiskeleville tarkoitettu ryhmä sekä verkkoryhmä työn ohessa opiskeleville aikuisille.

Hankkeessa on suunniteltu Valtti-tuutorien koulutus (luku 5) ja korkeakoulujen henkilökunnalle on tarjottu ohjauskoulutusta ja seminaareja (ks. kuva 1). Toiminnan aikana on kehitetty ja koottu ohjauksen työkaluja tai kerätty ohjauksen materiaalipankkeja sekä tutkittu muun muassa sosiaalisen median käyttöä ohjauksen välineenä. Korkeakoulut ovat järjestäneet muitakin hankkeen teemaan liittyviä tapahtumia, muun muassa työelämäpäiviä ja työpajoja.

Kuva 1 Uraryhmä -työpaja Viivästyjästä valmistujaksi -seminaarissa 10.–11.2.2011 (kuva: Kaisa Karhu).

3.2 Valtti-hankkeen korkeakouluopintojen viivästymisselvitys

3.2.1 Viivästymisselvityksen toteutus ja tuloksia

Valtti-hankkeessa laadittiin opinnoissaan viivästyneille opiskelijoille kysely, jolla selvitettiin opintojen viivästymisen syitä ja sitä millaista tukea opiskelijat tarvitsevat opintojensa eteenpäin viemiseksi. Selvityksen tarkoituksena oli toimia lähtökohtana Valtin ryhmämallien rakentamisessa ja ohjaustoiminnan kehittämisessä.

Kyselyssä kartoitettiin opiskelijoiden opiskeluaktiivisuutta, työssäkäyntiä, opintojen viivästymiseen johtaneita syitä ja opiskelukokemuksia. Kaikissa hankkeen korkeakouluissa käytettiin samaa kyselylomaketta.

Kyselyn teemat olivat:

- Mitkä tekijät opiskelijoiden kokemana vaikuttavat opintojen etenemiseen?
- Miten ohjausta ja/tai ohjauspalveluita tulisi kehittää, jotta ne vastaisivat opiskelijoiden ohjaustarpeeseen?
- Millaisin ohjausmenetelmin voidaan tukea opintojen etenemistä ja tutkinnon suorittamista?
- Miten opiskelijoiden opiskelukykyä ja arjenhallintataitoja voidaan tukea?

Kyselyyn vastasi 734 opiskelijaa, joista 278 oli ammattikorkeakouluopiskelijaa ja 456 yliopisto-opiskelijaa. Tuloksista ilmestyi raportti *Viivästynyt? Minäkö? Opiskelijoiden näkemyksiä opintojen viivästymisestä, työelämästä sekä opiskelusta korkea-asteella* (Liimatainen ym. 2010), johon seuraavassa viitataan. Tulosten mukaan opintoja viivästyttivät eniten: 1) työssäkäynti, 2) opiskelumotivaation puute, 3) henkiseen hyvinvointiin liittyvät asiat, 4) perhe-elämään tai ihmissuhteisiin liittyvät asiat ja 5) laiskuus. Tarkasteltaessa erikseen ammattikorkeakouluaineistoa henkiseen hyvinvointiin liittyvät syyt oli tärkein opintoja hidastava tekijä. Selvityksen keskeinen tulos oli, että uraohjaukseen ja työelämäyhteyksien kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota ja korkeakoulun ohjausjärjestelmää selkiytettävä ja yhtenäistettävä. Selvitys osoittaa, että opiskelijat tarvitsevat kokonaisvaltaista ohjausta (myös uraohjausta) sekä tukea hyvinvointiin, opiskeluun ja ajanhallintaan.

Opinnoissa etenemiseen ja opintosuorituksiin opiskelijat olivat jokseenkin tyytyväisiä, mutta keskeneräiset opinnot painoivat. Opiskelijat kokivat, ettei opiskelu edennyt heitä tyydyttävällä tavalla tai suunnitellussa aikataulussa. Koko aineistossa aktiivisesti opintojaan suunnittelevia opiskelijoita oli 52 % kaikista vastaajista, mutta vain 8 % koki pystyvänsä noudattamaan laatimaansa aikataulua. Merkille pantavaa oli, että lähes puolet yliopisto-opiskelijoista ja kolmasosa ammattikorkeakouluopiskelijoista käytti opiskeluun korkeintaan 10 tuntia viikossa. Ammattikorkeakouluopiskelijat eivät voi mielestään vaikuttaa opintojen etenemiseen, vaikkakin ammattikorkeakoulu tarjosi yliopisto-opiskelijoitten kokemukseen verrattuna joustavammat suoritusten menetelmät. Ammattikorkeakouluopiskelijat kokivat opintojen kuormittavuuden hidastavan opintoja yliopisto-opiskelijoita enemmän. Ongelmat matematiikan, fysiikan, ohjelmoinnin ja kielten opiskelussa nousivat esiin avoimista vastauksista. Avoimissa vastauksissa kerrottiin myös erilaisten oppimisvaikeuksien hidastavan opintoja, esimerkiksi lukemiseen tai kirjoittamiseen liittyvät vaikeudet tai tarkkaavaisuushäiriöt.

Työssäkäynti oli yhteydessä heikentyneeseen opiskelumotivaatioon sekä opiskeluun tai opiskeluyhteisöön sitoutumiseen, mutta ei vähentänyt kiinnostusta opiskelualaa kohtaan. Työelämä ja työhön siirtyminen motivoivat etenkin ammattikorkeakouluopiskelijoita suorittamaan opinnot loppuun. Kiinnostava tulos oli, että erityisesti ammattikorkeakouluopiskelijat suhtautuvat työelämään positiivisesti. Toisaalta noin 20 % ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoista ilmoitti, ettei heillä ole alan työkokemusta. Osin tästä johtuneeksi, että osa koki epävarmuutta ammatillisessa osaamisessaan sekä työelämään siirtymisen ja valmistumisen ahdistavana.

Ammattikorkeakoululaisten kokemus opiskeluyhteisöstä oli yliopisto-opiskelijoita positiivisempi. Noin 60 % ammattikorkeakouluopiskelijoista kertoi saavansa tukea opintoihin opiskelukavereilta ja tukevansa toisia opiskelijoita opiskeluun liittyvissä asioissa; vastaava osuus yliopisto-opiskelijoilla oli noin 40 %.

3.2.2 Rovaniemen ammattikorkeakoulun tulokset

Seuraavassa käsittelen lyhyesti edellä esitellyn viivästymisselvityksen (Liimatainen ym. 2010) yhteydessä keräämiäni RAMKin tuloksia. Aineistosta nostin myös uusia teemoja, jotta vertailu muihin RAMKissa tehtyihin kyselyihin mahdollistuu.

Kohdejoukko RAMKissa oli sama kuin koko ammattikorkeakouluja koskevassa aineistossa: 1) suomenkielisen koulutuksen opinnoissaan viivästyneet 3.–10. kauden opiskelijat, joille oli kertynyt alle 45 opintopistettä sekä 2) tutkinnon säännönmukaisen ajan (alle vuodella) ylittäneet, joilla puuttui opinnäytetyö. Kohderyhmä rajasi siten, että Valtti-hankkeen toimenpiteitten vaikutus olisi paras mahdollinen. Kyselyyn vastanneita RAMKissa oli yhteensä 104, ja vastausprosentti 11. Tulosten luotettavuutta RAMKissa lisää se, että tulokset ovat samansuuntaisia muiden RAMKissa tehtyjen palautekyselyjen kanssa.

RAMKin opiskelijoilla opiskelun viivästyminen vaikuttavia tekijöitä olivat tärkeysjärjestyksessä: 1) ongelmat perhe- tai ihmissuhteissa, 2) työssäkäynti, 3) motivaation tai sitoutumisen puute, 4) henkinen hyvinvointi (muun muassa jaksaminen) ja 5) opiskelun kuormittavuus. Seuraaviksi tärkeimmiksi opiskelua viivästyttäviksi tekijöiksi mainittiin opintojen järjestämiseen liittyvät syyt, laiskuus tai ei-kiinnostava ala. Opintoja hidastavina tekijöinä nousivat esiin myös jännittäminen sosiaalisissa tilanteissa, ajanhallintaan ja suunnitelmien toteuttamiseen liittyvät vaikeudet ja se, ettei voi vaikuttaa opintojen etenemiseen. Avoimista vastauksista ilmeni, että opiskelijat seuraavat heikosti opintopisteitä, eivätkä kovin aktiivisesti suunnittele opintoja.

Kyselyssä tiedusteltiin erikseen opintopsykologin, terveydenhoitajan tai mielenterveyspalvelujen käytön syitä. Niissä nousivat esiin RAMKin aineistossa jaksamiseen, ihmissuhteisiin, henkiseen hyvinvointiin tai itsetuntoon liittyvät asiat, mutta myös

opiskeluun liittyvät vaikeudet (esimerkiksi ajankäytön suunnittelu, opiskelutekniikat ja tenteissä suoriutuminen). Myönteisinä opiskelukokemuksina mainittiin käytännön työt, esimerkiksi laboratoriotyöt ja projektit. Toimivaksi koettiin opiskelutukiverin tuki (ks. myös luku 3.2.1). RAMKin opintotoimistojen palveluihin oltiin myös tyytyväisiä.

Avoimista vastauksista ilmeni, että RAMKin opiskelijat eivät olleet mielestään saaneet tarpeeksi uraohjausta tai työelämään siirtymisen ohjausta. Osaa mietitytti myös oma ammatillinen osaaminen, kuten seuraavissa vastauksissa kerrotaan:

Työelämässä minua jännittää, osaanko yhtään mitään, eli tuntuu etten ole valmis työelämään.

Työelämään siirtymisestä pitäisi kertoa enemmän, kukaan ei puhu työkkäristä jne.

Avoimissa vastauksissa opiskelijat toivat esiin tarpeen opettajatuutorin ja opinnäytetyön ohjaajan lisätuesta. Myös kannustusta ja opintojen edistymisen seurantaan kaivattiin. Tällaisia toiveita esittivät seuraavat opiskelijat:

Opettajatuutoreilta olisin kaivannut enemmänkin tukea. Myöhemmin sitä on saanut, kun on osannut pyytää esim. HOPSin kanssa, enemmän aikaa siis. Kuka kannustaa, vaatii ja potkii eteenpäin? Sillon just kun opinnäytetyötä aloitellaan, olis apu myös tarpeen. Meidät on jätetty yksin aika ison projektin kanssa. Ja sitten motivaation puskemiseen [...]

Opinnäytetyön tutkimusongelman valinnassa olisin kaivannut apua opariohjaajalta. Ja sitten lisäapua opintojen nopeuttamiseen, tutkintoon liittyvien kurssien hyväksilukemiseen ja opintojen edistymisen seurantaan.

Huomiota herättävää on, että RAMK-aineistossa henkiseen jaksamiseen liittyvät syyt ovat kärjessä sekä opintoja viivästyttävinä tekijöinä että hyvinvointipalveluihin hakeutumisen syinä. Psykososiaalista apua ei ole opiskelijoiden mukaan riittävästi saatavilla. Kokemus opiskelun kuormittavuudesta mietityttää – Valtin viivästymisselvityksen mukaan opiskeluun käytettiin kovin vähän aikaa. Kysymys ei ehkä aina ole käytetystä ajasta, vaan siitä että opiskeltavat aineet koetaan vaikeina tai ovat kenties liian laajoja kokonaisuuksia. Uraohjausta eivät opiskelijat kokeneet saaneensa tarpeeksi. Termi uraohjaus voi olla RAMK-opiskelijoille uusi, eikä sitä ole tarpeeksi auki kirjoitettu.

Valtti-kyselyn kanssa samansuuntaisia tuloksia saatiin RAMKin opiskelijapalautekyselyssä 2010. Sen mukaan opiskelijat kokevat, että opintojen kuormittavuus ja laajuus eivät vastaa toisiaan, opiskelijat eivät koe saavansa riittävästi palautetta opiskelusta tai ammatillisesta osaamisestaan eivätkä pidä ammatillista osaamistaan riittävänä opintojen loppuvaiheessa. Eri koulutusohjelmien opiskelijoitten välistä yhteistyötä ei koeta myöskään toimivaksi.

3.3 Ryhmäohjauksen malleista

Valtti-hankkeessa esiteltiin Oulun yliopiston Ohjaus- ja työelämäpalveluissa kehitettyjä ryhmäohjauksessa käytettäviä ura- ja lopputyömalleja, joita kehitettiin edelleen hankkeeseen osallistuvissa korkeakouluissa. Korkeakoulujen ohjaajat täydensivät ryhmien toimintaa myös oman ohjaushistoriansa aikana käyttämillään menetelmillä ja harjoituksilla.

Valtti-hankkeen **lopputyömallissa** on taustalla Oulun yliopiston Ohjaus- ja työelämäpalveluissa kehitetty monialainen graduohjauksen malli (Kultalahti-Karhu 2008). Malli perustuu strukturoituun ryhmäohjausmalliin (ks. Borgen ym. 1998, Herranen-Penttinen 2008 ja Herranen 2010). Malli on suunnattu opiskelijoille, joilta puuttuu lopputyö ja jotka kokevat lopputyön tekemisen olevan jollain tapaa jumissa. Tarkoituksena on tukea opiskelijaa saattamaan lopputyönsä valmiiksi työohjauksellisin menetelmin ja ryhmän vertaistukea hyödyntäen. Ryhmissä pohditaan keskustellen lopputyön merkityksestä, opiskelua jumittavista tekijöistä, opiskelijan työtavoista sekä lopputyöhön liittyvistä ajatuksista ja tuntemuksista sekä pohditaan valmistumisen jälkeistä muutosta – mistä luopua ja mitä tilalle. Ryhmän toimintaan kuuluvat harjoitukset ja kotitehtävät. Ryhmää ohjaa kaksi ohjaajaa, joista toinen voi keskittyä tiedolliseen ja toinen psykologiseen puoleen, ja he yhdessä tukevat opiskelijan jumin työstämistä sekä työn konkreettista etenemistä. Mallissa pyritään saamaan opiskelija havaitsemaan, mitkä tekijät estävät lopputyöhön liittyvää työskentelyä ja mitä estäville tekijöille voi tehdä. Ryhmissä pyritään tarjoamaan opiskelijalle uusia toimintamalleja suunnittelun ja työskentelyn edistämiseksi jakamalla tietoa opiskelutaidoista, lopputyöprosessista ja työelämästä. Kultalahden ja Karhun (2008) mukaan oivallus siitä, että opinnäytetyö on omalla vastuulla ja itse tehtävä, on hyvin merkityksellinen lopputyön edistymisen kannalta.

Uraryhmämallin pohjana on J.P. Sampsonin kognitiiviseen psykologiaan perustuva tiedonkäsittely- ja prosessointimalli (Peterson ym. 2003). Mallin perustana on itsetuntemus sekä tieto omista työelämään liittyvistä mahdollisuuksista. Näiden pohjalta tietoa prosessoidaan, muun muassa mielenkiinnon kohteita punnitaan. Tätä seuraa päätöksenteko- ja toteuttamisvaihe, esimerkiksi työnhaku. Prosessissa korostuvat päätöksenteko- ja valintataidot sekä niiden pohjalta tehty toimintasuun-

nitelma. (Peterson ym. 2003.) Ohjaajan rooli on löytää sopiva ohjausmateriaali, valita työskentelytavat sekä tukea opiskelijan urasuunnittelua¹. Uraryhmissä käsitellään työelämäteemoja, esimerkiksi työnhakua, työelämän asiakirjoja ja valmistuneiden urapolkuja sekä tehdään harjoituksia ja välitehtäviä. Ryhmissä opiskelijat arvioivat omaa työelämäosaamistaan ja suunnittelevat omaa uraansa. Työelämään liittyviä teemoja voidaan integroida myös lopputyö- tai opiskeluryhmiin.

¹ Urasuunnittelulla (engl. Career management) viitataan loogiseen, järjestäytyneeseen, kontrolloituun ja vaiheittain tapahtuvaan oman uran suunnitteluun (Amundson 2005,15).

4 AVAINOHJAAJAN RYHMÄT

4.1 Ryhmien tavoitteet ja toiminta

Valtti-hankkeessa esitellyt ryhmämallit, Valtti-viivästymisselvityksen sekä RAMKin opiskelijapalautekyselyjen tulokset antoivat vinkkejä siitä, millaisia ryhmiä RAMKiin perustettaisiin. Valtti-hankkeen avainohjaajana keskustelin asiasta myös RAMKin ohjaushenkilöstön kanssa.

Käynnistin avainohjaajana RAMKissa monialaisia ryhmiä, joista kolme ryhmää keskittyi opiskelu- ja urasuunnitteluun (ryhmät 1, 2 ja 4 taulukossa 1) ja kaksi opinnäytetyön etenemiseen (ryhmät 3 ja 5 taulukossa 1). Ensimmäisten 2009 alkaneiden ryhmien kohderyhmäksi valitsin Winha-opiskelijarekisteristä opinnoissa viivästyneitä (alle 45 op/lv suorittaneet loppuvaiheen opiskelijat) sekä sellaisia, joilla oli opinnot opinnäytetyötä lukuun ottamatta valmiit. Muita ryhmiä mainostin keski- ja loppuvaiheen opiskelijoille.

Ryhmien markkinoinnin jälkeen toimintaan osallistui 8–12 opiskelijaa/ ryhmä. Määrä oli hankkeen suositusten mukainen tavoitteeseen pääsemiseksi ja yksilöllisen ohjauksen takaamiseksi. Päätin haastatella kaikki opiskelijat toiminnan alussa, jonka jälkeen ryhmien toimintaa oli helpompi suunnitella. Samalla sain selville ryhmiin hakeutumisen syyt, joita olivat muun muassa oman opiskeluryhmän puuttuminen, opiskelun rytmiin uudelleen pääseminen ja opinnäytetyön aloittamisen vaikeus. Loppuhaastatteluissa selvitin puolestaan ryhmien vaikuttavuutta. Omat ryhmäohjauskokemukset olen poiminut ohjauspäiväkirjastani.

Taulukosta 1 ilmenee avainohjaajan ryhmien tiedot lukuvuonna 2009–2010. Ryhmiin osallistui yhteensä 49 opiskelijaa, joista seitsemän keskeytti. Lähes kaikille päivitettiin henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Valmistuneita oli yhteensä 22, vaikka vain osa ryhmän jäsenistä oli valmistumisvaiheessa ryhmätoiminnan alkaessa.

Taulukko 1 Avainohjaajan ryhmät lukuvuonna 2009–2010.

Ryhmä	Ajankohta	Osallistujat	Valmistuneet
1.Valtti-pilottiryhmä	kevät 2009	12	5
2.Opiskelut ja urasuunnitelmat valmihiksi -ryhmä	syksy 2009	8	4
3.Opinnäytetyö valmihiksi -ryhmä	lv 2009–2010	12	6
4.Ura- ja opiskelu -ryhmä	kevät 2010	9	3
5.Ura ja opinnäyte eteenpäin -ryhmä	vuosi 2010	8	4
YHT.		49	22

Ryhmieni tavoitteena oli ryhmäytymisen lisäksi antaa välineitä itsetuntemukseen, opiskelun ja uran suunnitteluun sekä työelämään siirtymiseen. Opiskelun tai opinnäytetyön etenemistä tukivat tavoitteiden asettamisen laadintaan liittyvät tehtävät, keskustelut ja itsearviointiharjoitukset. Kaikkiin ryhmiin integroin työelämätietoa ja urasuunnittelua. Ryhmissä käsiteltiin työelämätietoutta, arvioitiin omia työelämätaitoja tai tutustuttiin uravaihtoehtoihin. (ks. luku 4.5.3; myös Itkonen–Layne 2009.) Urasuunnittelu sisälsi RAMKista valmistuneiden ammattinimikkeiden ja uratarioiden tutkailemista, RAMKissa tehtyjen sijoittumis- ja uraseurantojen sekä Lapin korkeakoulusta valmistuneiden osaaminen ja työelämätarpeet -työnantajakyselyn (Keskinarkaus 2008) tulosten tarkastelua sekä näiden vertailua ryhmäläisten omiin suunnitelmiin ja osaamisalueisiin.

Ryhmien aiheitten suunnittelussa olivat mukana myös Lapin yliopiston ja RAMKin yhteinen opintopsykologi sekä Lapin yliopiston avainohjaaja. Aiheet muokkautuivat myös hankkeen kokemusten myötä sekä ryhmien opiskelijoiden toiveitten mukaan. Tapaamisten aiheiksi valitsin: tutustuminen ja toiveet sekä ryhmän pelisäännöt, opiskeluun liittyvät ongelmat ja ratkaisuvaihtoehdot, ajankäytön suunnittelu, motivaatio, opinnäytetyön ohjeen kertaus, tiedonhaun kertaus sekä työelämään siirtyminen ja urasuunnittelu. Opinnäytetyöryhmissä painottuivat opinnäytetyöhön liittyvät aihealueet, ja niissä toteutettiin myös opinnäytetyön työpaja. Yhden opinnäytetyöryhmän toteutunut ohjelma on taulukossa 2.

Taulukko 2 Opinnäytetyö valmihiksi -opinnäytetyöryhmän 2009–2010 ohjelma

Aihe ja ohjaaja	Ajankohta ja välitehtävä
Alkuhaastattelut: kysymyksiä esim. ryhmään tulon syy ja opiskelutilanne (avainohjaaja)	Viikko 41
1.ryhmätapaaaminen: Tutustuminen, toiveet ja tavoitteet, sekä pelisääntöjä ryhmälle = huoneen taulu, <i>opiskelun ongelmia ja ratkaisuvaihtoehtoja</i> -tehtävä (avainohjaaja)	27.10.2009 Välitehtävä: Esittäydy wikiin, löydä esine, kuva tms., joka kuvastaa opiskelutilannettasi (muoto vapaa), HOPS-päivitys
2.ryhmätapaaaminen: Välitehtävän purku ”Kuvaile opinnäytteen tilannetta esineen tms. avulla” sekä tehtävän <i>opiskelun ongelmia ja ratkaisuvaihtoehtoja</i> koonti, ajankäyttö, (avainohjaaja), ongelmanratkaisutehtävä ryhmäytymis-harjoituksena (liikuntasuunnittelija)	3.11. Välitehtävä: Viikkolukkari ja opiskelutavoite seuraavaan kertaan, yhteydenotto opinnäytetyön ohjaajaan
3.ryhmätapaaaminen: Opinnäytteen tilanne opiskelijoitten valitsemien postikorttien avulla, leikkimielinen motivaatiotesti ja keskustelua motivaatiosta, opinnäytteen ohjeen kertaus ja rakenne (avainohjaaja, apuna opintopsykologi)	17.11. Välitehtävä: Opinnäytetyön aiheen, sisällysluettelon tai muun ajankohtaisen opinnäytetyöhön liittyvän aiheen työstämistä, alustava suunnitelma opinnäytetyölle, motivaatiokeskustelu jatkuu wikissä
Kuulumiset chatissa (avainohjaaja)	
4.ryhmätapaaaminen: Kuulumiskierros, jossa tiimalasi apuna puheenvuorojen tasaisen jakaantumisen vuoksi (avainohjaaja), tiedonhankinnan kertaus (informaatikko)	15.12. Välitehtävä: Opiskelutavoite, tiedonhaku omaan opinnäytetyöhön
5.ryhmätapaaaminen: Opinnäytetyön tilannekatsaus, opinnäytetyön merkitys: miksi opinnäytetyö on tärkeää, mikä siinä kiinnostaa, mitä haluan oppia, ”Opinnäytetyön tekeminen tuntuu...” (jatka lausetta), miten voin hyödyntää tulevaisuudessa opinnäytetyötä ja sen tekemisessä karttuneita taitoja, miten työskentelen (aika, paikka, ideointi, osiin jakaminen, muistiinpanot, palkitseminen, opinnäytetyön työstämistä ATK-luokassa (avainohjaaja)	12.1. Välitehtävä: Opinnäytetyön suunnitelma keväälle, keskustelu opinnäytetyön merkityksestä jatkuu wikissä
6.ryhmätapaaaminen: Kierros ResurssiRepun korteilla, opinnäytetyön esittelyä (tehtävän Kortti mummolle avulla), opinnäytetyön työstämistä ATK-luokassa (avainohjaaja)	4.2. Välitehtävä: Työpaikkailmoituksen hakeminen/ valmistuneen uratarinaan tutustuminen, opiskelutavoitteen asettaminen, oman uran pohtimista wikissä
7.ryhmätapaaaminen: Opinnäytetyöpaja, jossa opiskelijat työstävät omaa opinnäytetyötään ja kysyvät tarvittaessa neuvoa (suomen opettaja ja avainohjaaja)	23.2 Välitehtävä: Opinnäytetyön työstöä työpajan ohjeitten mukaan, CV:n päivittäminen
8.ryhmätapaaaminen: Välitehtävinä kerättyjen työpaikkailmoitusten ja uratarinoiden esittelyä, RAMKin ura- ja rekrytointipalvelujen sivut (linkit, valmistuneet), työelämätaitojen itsearviointi (avainohjaaja)	16.3. Välitehtävä: Tarina tilanteestasi 5 v. kuluttua: mitkä asiat hyvin päättötyön suhteen / muussa elämässä?, mistä sait tukea/voimavaroja?, miltä opinnäytetyön tekeminen tuntui?, mikä tuntui vaikealta ja miten selvitit tilanteen?
9.ryhmätapaaaminen: Työelämään siirtymisestä, mm. työnhaun asiakirjat ja valmistuminen, opinnäytetyön tilanne	6.4.
Loppuhaastattelut: kysymyksiä mm. opintojen tilanne, kokemukset ryhmästä ja suunnitelmat (avainohjaaja)	Viikko 16
10.ryhmätapaaaminen: Loppufiilikset, sopiminen loppuhaastatteluista (loppuhaastatteluissa kysymyksiä mm. ryhmän merkityksestä, opintojen edistymisestä ja tulevaisuuden suunnitelmista)	5.5.
Tsekkauspiste	10.9.

Taulukossa 1 mainitut opiskelu- ja uraryhmät (ryhmät 1, 2 ja 4) kestivät yhden lukukauden ja opinnäytetyöryhmät (ryhmät 3 ja 5) noin seitsemän kuukautta. Tapaamisia oli 8–10, alussa tiheämpään ja sen jälkeen 2–3 viikon välein. Seuraavan lukukauden alussa järjestin kaikille ryhmille tsekkauspisteen, jossa vaihdettiin kuulumisia ja tarkistettiin opintojen sujuminen. Osallistumisesta oli mahdollista saada opintopisteitä vastaavantyyppisten opintojaksojen hyväksilukemisena tai vapaasti valittaviin opintoihin. Ohjausmateriaalin tallensin Optima-työtilaan *Valtti-ryhmän materiaali-pankki*.

Ryhmien toteutuksissa olivat mukana opintopsykologi (motivaatio ja ajankäyttö), informaattikko (tiedonhaku) sekä suomen ja viestinnän opettaja (opinnäytetyöpaja). HOPSin päivitykseen osallistuivat opettajatuutorit, ja opinnäytetyön sisällönohjauksesta vastasivat opinnäytetyön ohjaajat. Ryhmien toimintaan kuului myös yksilö- ja verkko-ohjausta.

4.2 Harjoitukset ja tehtävät

Ryhmissä tehdyt tai välitehtävinä käytetyt harjoitukset olivat usein sosiodynaamisen ohjauksen harjoituksia tai sisälsivät piirteitä niistä. Harjoitusten tarkoitus oli tukea opiskelijan omaa oivallusta ja opiskelijan ratkaisukeskeistä toimintaa, ja niissä korostuivat yhdessä tekeminen. Esimerkkeinä voi mainita elämäntilanteiden tarkastelu visualisoimalla (esimerkiksi elämän- tai opiskelutilannetta kuvaavat esineet tai kuvat), tulevaisuuden rakentaminen, omien tarinoiden kertominen sekä omien vahvuuksien tarkastelu ja kehittäminen – mahdollisesti peilaten työelämätaitoihin. (ks. Peavy 2006 ja Amundson 1992.)

Harjoituksissa opiskelijat analysoivat esimerkiksi omaa osaamistaan tai työelämäosaamistaan verraten niitä yleisiin opiskelu- ja työelämätaitoihin tai uratarinoihin. Liitteessä 1 on koottuna ryhmissäni tehtyjä onnistuneita harjoituksia sekä niiden arviointi. Tyypillinen harjoitus oli huoneentaulun laatiminen eri aiheista, esimerkiksi yhdessä laaditut ryhmän pelisäännöt. Kuviossa 1 on esimerkki huoneentaulusta, johon on koottu ohjeita opinnäytetyöhön.

- ❖ Aloittamisen kynnys alas!
- ❖ Kirjoita mitä aiheesta tiedät, piirrä vaikka kuva > laajenna!
- ❖ Sano tavoite ääneen!
- ❖ Aikatauluta eri vaiheet!
- ❖ Ajattele kirjoittavasi lukujen sijaan esseitä.
- ❖ Kerro suunnitelmista suullisesti ja nauhoita > kirjoita nauhoituksen pohjalta!
- ❖ Kirjoita rennosti, älä mieti aluksi oikeakielisyyttä!
- ❖ Aloita ja jätä mielenkiintoiseen kohtaan!
- ❖ Rajaa! Tee pari tärkeää kysymystä!
- ❖ Vaihda tekstin väriä, niin näet mitä olet saanut aikaan!
- ❖ Kirjoita, miten itse ymmärrät ja perustele!
- ❖ Luetuta kurssikaverilla tai kerro työstäsi!
- ❖ Pienin askelin (esim. ½ sivua päivässä)
- ❖ Palkitse askelista!

Kuvio 1 Esimerkki ryhmässä tehdystä harjoituksesta: Opinnäytetyön huoneentaulu.

Kokoontumiset alkoivat tavallisesti kuulumis- tai tilannekierroksella, jossa oli usein apuvälineinä kortteja tai kuvia. Opiskelijat saivat esimerkiksi valita opiskelutilanteeseensa sopivan kortin, jonka avulla kertoivat oman teemaan liittyvän ”tarinan- sa”. Kortissa saattoi olla jokin apukysymys, esimerkiksi ”Mihin pulmaan etsit tällä hetkellä ratkaisua?”. Opiskelu- tai opinnäytetyön tilannetta opiskelijat saattoivat kuvata myös jonkin esineen avulla. Joskus käytin tiimalasia apuna puheenvuorojen tasaiseen jakaantumiseen. Tällainen metaforatyöskentely helpottaa henkilökoh- taisten asioitten käsittelyä (Nummenmaa–Lautamatti 2004,188). Nummenmaan ja Lautamatin (2004, 231–236) mukaan vastaavia puheenvuorokierroksia voi käyttää monentyyppisiin tilanteisiin. Niiden aikana on tärkeää, että osallistujat kuuntelevat toisiaan aidosti, puhujille taataan tasapuolisesti aikaa, asioitten käsittely on luotta- muksellista eikä toisia arvostella.

Välitehtäväksi annoin muun muassa viikkolukujärjestyksen tekemisen ja opiske- lutavoitteen asettamisen seuraavaan kertaan. Viikkolukujärjestykseen opiskelijat merkitsivät viikon kaiken suunnittelemansa toiminnan: opiskelun, harrastukset, ajan perheen kanssa ja niin edelleen. Opiskelijat kertoivat opiskelutavoitteen ääneen. Viikkolukujärjestyksen ja tavoitteen toteutumisesta keskustelimme seuraavalla ker- ralla. Välitehtäväksi annoin myös teemaan liittyviä pohdintoja sosiaalisessa medi- assa.

Opinnäytetyön tekemisen motivaatiosta keskustelimme tapaamisissa tai sosiaalisessa mediassa muun muassa seuraavien kysymysten avulla:

1. Miksi tämän opinnäytetyön tekeminen on minulle tärkeää?
2. Mikä minua opinnäytetyön tekemisessä kiinnostaa?
3. Mitä haluan oppia?
4. Opinnäytetyön tekeminen tuntuu... (jatka lausetta)
5. Miten teen opinnäytetyötäni (aika, paikka, ideointi, osiin jakaminen, muistiinpanojen tekeminen, palkitseminen, muita vinkkejä)
6. Miten voin hyödyntää tulevaisuudessa opinnäytetyötäni ja sen tekemisessä karttuneita taitoja?

4.3 Ohjausta verkossa

Ryhmissäni verkko-ohjaus toteutui etäopetusjärjestelmä LearnLincin (LearnLinc), Wikispaces-wikin (Wiki), Ning-yhteisösovelluksen (Ning) ja oppimisympäristö Discendum Optiman (Optima) kautta. Viestintää käytiin myös sähköpostitse ja chat-keskusteluissa.²

Verkko-ohjauksella tarkoitan tässä julkaisussa laajasti tieto- ja viestintätekniikan välinein tapahtuvaa ohjausta, joka tukee opiskelijan tavoitteiden saavuttamista. Päivi Mäkinen (2005) määrittelee verkko-ohjauksen seuraavasti:

Verkko-opetusta pidetään yläkäsitteenä kaikelle sille tarkoitukselliselle ja tavoitteelliselle toiminnalle, jossa tieto- ja viestintätekniologiaa suunnitelmallisesti käytetään oppimisen tarpeisiin – sitä ei siis ajatella nimenomaisesti jonkun opettajan opetustoimintana verkossa. Käyttötapoja on useita, mutta kaikissa niissä tarvitaan myös opiskelijoita ohjaavia toimenpiteitä. Ohjaus voidaankin tässä yhteydessä määritellä sellaiseksi toiminnaksi, joka auttaa ja tukee opiskelijoita sekä opiskelun käytännöllisessä toteuttamisessa että oppimisen tavoitteiden saavuttamisessa.

Ryhmien toimintaan oli mahdollista osallistua LearnLincin kautta. Yhteensä neljä ulkopaikkakuntalaista opiskelijaa osallistuikin säännönmukaisesti ryhmiin 1 ja 2 (ks. taulukko 1) LearnLincin välityksellä yhtä aikaa muun ryhmän kontaktiohjauksen kanssa. Kyseiset opiskelijat osallistuivat ensimmäiseen lähitapaamiseen ja 1–2 kertaa muihin lähitapaamisiin, mutta muutoin olivat LearnLincissä. Vein ryhmätapaamisten ohjelman aikatauluineen sekä käytetyt dokumentit LearnLinciin. Pari-

² LearnLinc-etäopetusjärjestelmä on oppimisjärjestelmä, joka mahdollistaa reaaliaikaisen opiskelun, vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan Internetin välityksellä (Virtuaaliopinnot 2010). Wikispaces-wiki ja Ning-yhteisösovellus ovat sosiaalisen median välineitä, joilla voi luoda yhteisölliset verkkosivut (Aalto-Uusisaari 2009).

ja ryhmätöissä etäopiskelijat käyttivät LearnLincin Powerboard-toimintoa, jota voi käyttää yhteisenä valkotauluna ja jolle voi tehdä omalla puheenvuorollaan merkin-
töjä. Toiminnolla etäopiskelijat laativat ryhmän pelisäännöt sekä keräsivät ideoita
ajankäyttöön ja opinnäytetyöhön. Opiskelijat osallistuivat käytyihin keskusteluihin
kaiuttimikrofonin kautta niin, että annoin heille puheenvuoron. Kuvayhteyttä ei
LearnLinc-järjestelmässä ole.

Etä- ja verkko-opintojen tukihenkilöstö nauhoitti LearnLinc-istunnot, ja tallensi
nauhoitukset Optimaan. Tallensin Optimaan myös ryhmän dokumentit. Opiskelijat
veivät Optimaan keskeneräisiä opinnäytetöitään ohjaajan tai ryhmäläisten kom-
mentoitaviksi. Optima-ympäristössä toteutui eriaikainen ohjaus, kun opiskelijat tu-
tustuivat siellä omalla ajallaan ohjaajan tuomiin dokumentteihin tai linkkeihin sekä
muiden ryhmäläisten opinnäytetöihin (mikäli opiskelija oli antanut lukuoikeuden).
Optimaan ei palautettu muita oppimistehtäviä.

WIKI-keskustelut

- *Esittäytyminen*
- *Ajankäyttö*
- *Motivaatio*
- *Opinnäytetyö*
- *Urapolut*

Kuvio 2 Wikissä käytyjen keskustelujen aiheita.

Sosiaalisen median välineiksi valitsin Wikin ja Ningin, koska ne oli helppo luoda
ja sisälsivät ryhmäohjaukseen sopivat työkalut. Ningiin ja Wikiin on mahdollista
perustaa myös suljettu yhteisö (Aalto–Uusisaari 2009,103). Opiskelijat kirjoittivat ko-
kemuksiaan ja jatkoivat keskustelua sosiaalisessa mediassa ryhmässä käsitellyistä
aiheista. (Kuvio 2). Ryhmän alkaessa opiskelijat esittäytyivät ja kertoivat opiskeluti-
lanteestaan. Tavoitteena oli, että opiskelijat tutustuivat toisiinsa ja ryhmäläisten opis-
kelutilanteet ja opinnäytetyön aiheet tulivat näkyviksi. Ajankäyttökeskusteluissa
opiskelijat pohtivat ajankäytön suunnittelua, mahdollisia aikavarkaita sekä antoivat
toisilleen vinkkejä ajankäytön tehostamiseksi. Motivaatio-otsikossa opiskelijat vas-
tasivat opiskelumotivaatiota koskeviin kysymyksiin, kuten ”Miten voin hyödyntää
opintojaksolla oppimiani asioista tulevaisuudessa?”. Opinnäytetyöhön liittyvissä
keskusteluissa opiskelijat pohtivat muun muassa opinnäytetyön aiheita tai konk-
reettista työskentelyä opinnäytetyön parissa. Urapolut-otsikossa opiskelijat pohtivat
omaa tulevaa uraansa peilaten sitä RAMKista valmistuneen tai alan ammattilaisen
urakehitykseen.

4.4 Opiskelijoiden haastattelut

Opiskelijoiden alkuhaastattelut auttoivat ryhmien toiminnan suunnittelussa ja loppuhaastattelut ryhmäohjauskokemusten keräämisessä sekä opiskelun edistymisen seuraamisessa. Haastattelut kestivät noin 45 minuuttia. Alkuhaastatteluun osallistuivat kaikki ryhmieni 49 opiskelijaa, joista 31 pääsi mukaan loppuhaastatteluun. Ohty-hankkeen (Ohjauksen ja työelämätaitojen kehittäminen korkea-asteella -hanke) kehityspäällikkö teki LearnLincin kautta osan ryhmieni loppuhaastatteluista, koska Ohty-hanke keräsi myös kokemuksia korkeakoulujen ryhmäohjauksesta. Haastattelut olivat mielestäni samalla tärkeitä ohjaustilanteita, joissa sain kartoitettua opiskelijoiden ryhmään hakeutumisen syyn, opiskelutilanteen ja ohjauksen vaikuttavuuden.

Haastattelut toteutin teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa yksityiskohtaisten kysymysten sijaan edetään teemoittain. Pyrkimys on, että haastateltavien äänelle ja tulkinnoille annetaan tilaa (Hirsjärvi 2009, 48). Muotoilin kysymykset mahdollisimman avoimiksi, jotta sain opiskelijan omat kokemukset esiin. Tarkoitukseni oli saada opiskelijat kertomaan vapaasti opiskeluun liittyvistä esteistä, elämäntilanteesta, tulevaisuuden suunnitelmista ja ajatuksista työelämään siirtymisestä ja urasuunnittelusta.

Alkuhaastattelussa kysyin taustatietojen lisäksi työssäkäynnistä ja sen vaikutuksesta opiskeluun, elämäntilanteesta ja hyvinvoinnista, opintojen tai opinnäytetyön nykytilanteesta ja etenemisestä sekä opiskelun koetuista solmukohdista. Tiedustelin myös tulevaisuuden suunnitelmista, koetusta työelämäosaamisesta ja odotuksista ryhmästä sekä ryhmään hakeutumisen syistä. Lisäksi kysyin sosiaalisen median ja muiden oppimisympäristöjen tuntemuksesta ja käyttökokemuksista. Lopuksi opiskelijat saivat vapaan sanan.

Loppuhaastattelussa opiskelijat kertoivat ryhmän toimintaan liittyvistä tunnelmistaan ja kokemuksistaan ryhmästä (aiheet, tehtävät ja ryhmäytyminen), ryhmässä käytetyistä työvälineistä, kokemuksistaan opiskelun etenemisestä ja opiskelujumeista (olivatko auenneet tai tullut uusia?). Pyysin opiskelijoita kertomaan myös tulevaisuudensuunnitelmista ja valmistumisesta sekä siitä, miltä työelämä ja oma työelämäosaaminen näyttävät ryhmän jälkeen. Lopuksi opiskelijat arvioivat ohjaajan ja omaa toimintaa sekä saivat vapaasti kertoa muita kokemuksiaan.

4.5 Kokemuksia avainohjaajan ryhmistä

4.5.1 Ryhmien toiminta

Opiskelijat ilmoittivat ryhmien tärkeimmäksi anniksi kokemuksen siitä, että muitakin opiskelijoita oli samassa pisteessä ja että opiskelija ei ollut yksin opiskeluvaikeuksiensa kanssa. Opiskelun jatkaminen oli pohdittanut monia jo pitkään, ja jo tieto ryhmien perustamisesta oli saanut liikkeelle. Ryhmä tarjosi ankkurin korkeakouluun sellaisille, joilla ei ollut enää omaa nimikkoryhmää. Ryhmät antoivat opiskeluintoa ja potkua opiskeluun. Lähes kaikki opiskelijat totesivat, että ryhmässä vallitsi rento ilmapiiri ja että ryhmässä oli helppo kertoa omista asioistaan. Yllättävää oli, että esimerkiksi opinnäytetyön tekemiseen liittyvistä tunteista olisi haluttu puhua vieläkin enemmän. Vuorovaikutteisista työtavoista pidettiin, kuten seuraava opiskelija toteaa:

[...] että se oli niinkun enemmän semmosta vuorovaikutusta. Että niinku keskusteltiin ja oli niinku semmonen no lämmimhenkisempi, mitä oon tottunu olevan tommosten opetusten ja kurssien suhteen. Siellä niinko tuli tukea sitte tuolta opettajanki osalta.

Opiskelijat kokivat ryhmätapaamisten aiheet pääosin ajankohtaisiksi sekä keskustelut ja harjoitukset hyödyllisiksi. He pitivät erityisesti opintopsykologin alustamasta motivaatio-aiheesta, jolloin keskusteltiin motivaation merkityksestä ja pohdittiin, miten saada motivaatiota rästiin jääneille opinnoille. Harjoituksista opiskelijat mainitsivat oman opiskelutilanteen tai opinnäytetyön kuvailun kuvan tai esineen avulla. Kortit tai muut opiskelutilannetta kuvaavat esineet helpottivat vaikeistakin asioista puhumista. Opiskelujumin tai -tilanteen uudelleen muotoilu auttoi opiskelijoita ottamaan etäisyyttä ja konkretisoimaan tilannettaan. Myös oman elämäntilanteen pohdinta valmistumisen jälkeen, niin sanottu tulevaisuuden muistelu, koettiin mielekkääksi. Seuraavassa opiskelijat kertovat, mikä harjoitus tai aihe jäi heille erityisesti mieleen:

[...] mutta tietysti mikä ensimmäisenä jäi mieleen, niin piti kuvailla sitä opinnäytetyötä, että minkälaisena näkee sen. Sitte itelle siitä oli tullu semmonen mörkö, mikä istuu olkapäillä ja näin. Niin sitte kuunteli, minkälaisia ajatuksia muilla oli ja näki semmosia ihmisiä, ketkä on vähä samassa tilanteessa ja se helpotti sitä omaaki tilannetta. Sitä on pitäny semmosena liian isona asiana, että sen takia ei oo ehkä sitte uskaltanu tarttua siihen.

Mietittiin sitte sitäkin tilannetta, kun on valmistunu. Vähän semmosta mielikuvaleikkiä, että miltä se elämä sitte näyttäs.

Opiskelijat kokivat saaneensa ryhmästä vertaistukea tapaamisten aikana. Ryhmän ulkopuolella he olivat tekemisissä pääsääntöisesti oman koulutusohjelman tai -alan opiskelijoitten kanssa tai sellaisten opiskelijoitten kanssa, jotka olivat muuta kautta tuttuja. Se, että ryhmissä oli uusia ihmisiä ja useilta aloilta, koettiin kuitenkin rikkautena. Kokemusten vaihto kaikkien alojen ja eri opiskeluvaiheissakin olevien opiskelijoitten kanssa oli hyödyllistä, kuten opiskelija seuraavassa kertoo:

[...] siellä ei ollut yhtään, joka ois ollut samasta koulutusohjelmasta kuin mie, eikä sillä oikeastaan ollutkaan merkitystä, että mikä oli se koulutusohjelma tai opinnäytetyön aihe. Kaikista oli omalla laillaan hyötyä, että niistä jotka oli ihan alkuvaiheessa, niin sai siitäkin jotenkin innostusta itselle, että minä en ole enää ihan alkuvaiheessa. Sitten kun oli päästy vaihtiin, ja sanotaan ne, jotka oli pitemmällä, että sai siitä kannustusta, että kyllä minäkin voin sinne loppuun asti päästä.

Opiskelijoilla oli valaisevia esimerkkejä siitä, miten opiskelu tai opinnäytetyön tekeminen lähtivät etenemään sekä siitä, mitä keinoja he olivat käyttäneet opiskelun etenemiseksi. Opiskelijat olivat saaneet ryhmistä konkreettisia työvälineitä opiskeluun, muun muassa aikataulujen tekemiseen, tavoitteen asettamiseen ja opiskelujärjestelyihin:

[...] et kaikista paras tehtävä oli se ajankäyttötehtävä, missä tehtiin se viikkolukujärjestys. [...] niin se oli semmonen niin jotenki silmiä avaava, että en ois kyllä itse hoksannu ikinä tehdä semmosta enkä sitten tavallaan nähnykkään sitä, että mihin se aika menee. Mutta siinä se niinku konkretisoitu.

Miehän tein sillain, että mie kelasin sen ison pöydän tähän keskelle olohuonetta levitin siihen paperit ja kaikki, että on puoli vuotta ollu sekasin tässä keskelle olohuonetta. Mutta se helpotti tosiaan mun työskentelyä ja varmaan auttokin, että ne on koko ajan tässä valmiina, että pystyy hyppään tekemään, kun lapset leikkii tai nukkuu, niin tähän koneelle jatkamaan siitä, mihin jäi. Että ei tarvi aina pakata kaikkia pois ja uudelleen alottaa. Se on kaikkein paras olla tässä kodin sydämessä keskellä kaikkea melua ynnä muuta.

Opiskelijat ihmettelivät, miksei Valtti-ryhmien tyyppisiä ryhmiä ole aiemmin järjestetty. Moni opiskelija kertoi tulleen ryhmään ilman erityisempiä odotuksia ja yllättyneensä positiivisesti. Kaikki toivoivat tällaisten ryhmien jatkuvan.

Ohjaajana koin haastavia tilanteita, mutta paljon myös onnistumisia. Tilanteitten purku saattoi kestää kauan, kun opiskelija oli jumissa opinnäytetyönsä kanssa kokemansa huonon tai riittämättömän palautteen takia. Onnistuneita hetkiä olivat ne,

kun opiskelijat alkoivat keskustella opiskelun jumeista ja motivaatiosta tai saivat opiskelua eteenpäin tai elämän- tai opiskelutilanteitaan ratkaistuksi. Ratkaisu saattoi olla sellainenkin, että opiskelija päätti ottaa opiskelussa aikalisän ja jatkaa opintojaan myöhemmin.

Opinnäytetyön tekemiseen liittyvästä motivaatiosta syntyi vilkasta keskustelua ja ajatuksia vaihdettiin innokkaasti. Pohdinta opinnäytetyön hyödyllisyydestä ja sen käyttömahdollisuuksista oli opiskelijoille valaisevaa. Vaikka opinnäytetyöstä ei olisi välitöntä hyötyä itselle, se voisi palvella muita tai auttaa jossain työtehtävässä. Opinnäytetyöprosessi on jo sinällään opettavainen, esimerkiksi tiedonhankinnan taidot karttuvat. Opiskelijat kokivat, että opinnäytetyön tekemisessä auttoivat erityisesti aikataulun suunnitteleminen, kirjoittaminen muualla kuin kotona (esimerkiksi kirjastossa tai työpaikalla), siisti työskentelytila sekä oman vireystilan hyödyntäminen.

Oppimistavoitteitten asettaminen tapaamiskertojen välille sekä keskustelu tavoitteiden toteutumisesta osoittautui erittäin toimivaksi ratkaisuksi. Oppimistavoite saattoi olla vaikkapa opintojakson täydentäminen, HOPSin päivittäminen tai lähteen etsiminen opinnäytetöihin. Opiskelijat tekivät välitehtäviä laiskahkosti, joten välitehtävien tekemiseen tarvitaan lisää motivointia tai niitä pitää keventää. Muutama opiskelija ehdottikin, että ryhmissä voisi käsitellä syitä, miksi välitehtävää ei tehty. Niistäkin voisi oppia ja saada vinkkiä, miten toimia eri tavalla seuraavalla kerralla. Erityyppinen toiminta ja eri tilojen käyttö toi vaihtelua. Esimerkiksi liikuntasuunnittelijan vetämä ongelmanratkaisutehtävä tehtiin ulkona (ks. liite 1). Harjoituksen tarkoituksena oli syventää ryhmähenkeä ja luoda positiivista ilmapiiriä.

Informaatikon pitämä tiedonhaun kertaus oli opiskelijoitten mielestä tarpeellinen. Opintojen alussa ollut tiedonhaun opintomoduuli oli monella päässyt unohtumaan. Lisämotivaatiota toi se, että informaatikko oli laatinut hakuesimerkit opiskelijoitten opinnäytetöistä. Tiedonhaun kertauksessa opiskelijat innostuivat keskustelemaan keskeisten käsitteiden ja avainsanojen löytymisestä ja tekivät muistiinpanoja muun muassa Nelli-portaalista ja Google Scholar -palvelusta.

Kokemuksena oli, että ryhmiin osallistuivat sellaiset, joita opintojen uudelleen käynnistäminen tai nopeuttaminen oli pohdituttanut jo pidempään. He saivat ryhmistä tarvitsemansa tuen. Ryhmiin hakeutuivat aktiivisimmat; eniten tukea tarvitsevia ei ehkä tavoitettu ryhmiin. Osa opiskelijoista hakeutuu mieluummin yksilöohjaukseen. Muutama ryhmään osallistuneista sai kimmokkeen vasta myöhemmin, ja opinnot alkoivat edetä vasta ryhmän toiminnan loputtua. Kokemukseni mukaan tarkistuspisteitä ja henkilökohtaista ohjausta olisi hyvä edelleen lisätä ryhmätapaamisten lomaan.

4.5.2 Ohjaajan rooli

Opiskelijoille oli tärkeää paitsi ryhmän olemassaolo, myös ohjaajan tuki. Se, että oli joku joka kuunteli ja selvitteli opiskelijoitten kanssa asioita, koettiin tärkeänä. Opiskelijoitten mielestä ohjaajana olin aktiivinen ja avulias. Ohjaajan avuiksi nostettiin selkeät tehtävänannot, henkilökohtainen ohjaus sekä myötäelämisen taito. Yksi opiskelijoista totesi, että ohjaaja oli taitava ”ujuttamaan uusia näkökulmia ikään kuin ne olisivat opiskelijoitten itse keksimiä.” Seuraava opiskelija tiivistää kokemuksensa ohjaajasta näin:

No on se ollu kyllä tosi iso rooli, että jos oli ollu joku semmonen itseopiskeluryhmä, niin ei välttämättä paljoo saisi aikaan. Ku se että siinä on sitte konkreettisesti semmonen ihminen, joka aina niinku kertoo semmosia hyviä keinoja ja antaa uutta näkökulmaa siihen hommaan. Vähä semmonen puolueeton tuki.

Ohjaajana minun olisi pitänyt toiminnan alussa pohtia tarkemmin opettaja-ohjaaja-rooleja. Tapaamisissa oli aluksi liikaa ennalta suunniteltuja sisältöjä. Kyseessä ei ole opetus- vaan ohjaustilanne. Ryhmien toiminnan aikana ja niiden jälkeen opiskelijoilta ja opettajatuutoreilta saatu positiivinen palaute vahvisti ohjaajana toimimista. Yhteistyöni opintopsykologin, ura- ja rekrytointipalveluiden ja muiden ohjaajien kanssa tiivistyi – samoin kuin verkostoituminen korkeakouluohjaajien ja hankkeiden toimijoiden välillä. Kehittymistarvetta koin erilaisten oppijoiden ohjauksessa. Erityisesti erilaisten oppijoiden opinnäytetyön kirjoittamisen ohjaus oli haasteellista ja vaatii vielä pohtimista, koulutusta, kokemusten vaihtamista ja ohjeistusta siitä miten käynnistää ja viedä kirjoittamisprosessia eteenpäin.

4.5.3 Työelämäosaamisen ja urasuunnittelun tema

Työelämäosaamisen osuudessa oli **opiskelijoiden** mielestä kiinnostavaa RAMKista valmistuneiden ammattinimikkeisiin tutustuminen, oman osaamisen pohtiminen, muiden työ- tai harjoittelukokemuksiin tutustuminen, työnhaun asiakirjat sekä uratarinat. RAMKista valmistuneiden ammatit virittivät runsaasti keskustelua: Opiskelijat ihmettelivät laajaa ammattikirjoa ja englanninkielisiä ammattinimikkeitä, kertoivat omista harjoittelupaikoistaan ja pohtivat mihin oma tuttavapiiri tai sukulaiset olivat työllistyneet.

Ryhmissä käsitellyt työelämän teemat eivät kiinnostaneet kaikkia; osa olisi halunnut keskittyä pelkästään opintoihin tai opinnäytetyöhön. Työllistymiseen ei koettu saadun ryhmistä merkittävästi uusia eväitä, vaikkakin aihe sinänsä oli tärkeä. Harjoitus, jossa opiskelijat laativat huoneentaulun ”Miten valmistautua ja mitä tulee muistaa haastattelutilanteessa?”, onnistui hyvin. Työelämäaiheet ja tarjottu CV-työpaja kiinnostivat erityisesti opiskelijoita, joilla oli työnhaku ajankohtainen:

Tietenki, ku oli niitä työhaastatteluja ja avoimien työpaikkojen hakua, niin se oli hyvä, koska mä kerkesin tehdä sen tavallaan sitä ennen, koska mie hain sillon töihin, et kävin haastattelussa. Ja mulla oli semmonen niinku ihan... ihan semmonen oikea kokemus parhaillaan, että ei tarvinnu keksiä sitä. Se oli kyllä hyvä.

Ohjaajana en halunnut ryhmäohjaustoiminnan alussa perustaa puhdasta uraryhmää, ennen kuin kokemusta kertyisi tarpeeksi. Integroin työelämäteemoja kaikkien ryhmien toimintaan, mikä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Opiskelijat saivat muun muassa uutta tietoa ura- ja rekrytointipalvelujen sivuilta ja tutustuivat tehtyihin työelämäseurantoihin. Osa liittyi toiminnan aikana RAMKin rekry-listalle, johon työnantajat ilmoittavat harjoittelupaikkoja ja projekti- tai opinnäytetyöaiheita.

Tarkentamista ja kehittämistä on työelämään siirtymisen tukemisessa. Aihealue oli opiskelijoiden mielestä kiinnostava, mutta ei tukenut opiskelijoitten palautteen mukaan merkittävästi työelämään siirtymisessä tai tiellä alan ammattilaiseksi. Työelämään liittyvät aihealueet ja uraohjaus olivat kuitenkin mielenkiintoisia ja opettavaisia ohjauskokemuksia.

4.5.4 Oppimisympäristöt ja sosiaalinen media

Osa **opiskelijoista** ei kokenut sosiaalista mediaa omakseen, kun taas osa oli aktiivisia sen käytössä. Opiskelijat kokivat, että sosiaaliselle medialle ei ollut todellista tarvetta, koska tapaamisia oli tiheään. Optiman käyttö jakoi mielipiteitä: osa piti Optimaa hyödyllisenä, mutta muutama kertoi kyllästyneensä siihen opiskeluaikana. Optima toimi opiskelijoitten mielestä sopivana materiaalivarastona, jonne saattoi tarvittaessa palata. Alla on ote opiskelijan palautteesta, jossa hän kertoo mielipiteensä sekä Optimasta että Wikistä:

Se Optimahan oli tosi hyvä, kun sieltä löytyi kaikki materiaali. Se on tuttu alusta, ja sitä on helppo käyttää. Mutta tuo wiki. Aluksihan minä sinne kirjoittelin, mutta sitten innostus lopahti kun sinne kirjoitti vain muutama aktiivinen ja ohjaaja. Toisaalta lähitapaamisia oli niin tiheään että se wiki-keskustelu oli vähän turhaa.

LearnLinc koettiin hyödylliseksi, joskin LearnLincin kautta osallistuneet jäivät hieman kaukaisiksi ja heihin olisi toivottu näköyhteyttä. Opiskelijat olivat kuitenkin kiitollisia mahdollisuudestaan osallistua etänä ryhmään. Haastateltu opiskelija kertoo kokemuksistaan seuraavasti:

Niin niin tuota se on sillä lailla että ku asuu Kemissä ja koulu on Rovaniemellä, niin oli semmonen tukipiste sinne Rovaniemelle, että mää sitte kävin netin kautta niitä tunteja. Niin niin tota oli niinkun sinä päivänä se kellonaika ja sillon ollaan kouluhommiss ja että piti olla tiettyinä aikana paikalla. [...] No ensinnäkin siinä oli pieniä teknisiä vaikeuksia siinä LearnLincissä aluksi. Mutta tuota sitte ku se saatiin pelaamaan, niin se oli ihan silleen ok. Tietenki oli vaikee, ku ei nähny sitä luokkaa. [...] Just se ideapaperi, minkä mää mainitsin, niin Päivi kävi sen siellä luokassa läpi, kun mää olin LearnLincin päässä, niin siitä sain palautetta.

Ohjaajan näkökulmasta sosiaalisen median kokeileminen ohjausvälineenä oli hyödyllistä, vaikkakin sen käyttö hiipui hieman loppua kohti. Muutama opiskelija kävi Wikissä tai Ningissä vain esittäytymässä, mutta osa opiskelijoista oli hyvinkin aktiivisia kirjoittaen pitkiä kommentteja. Tietyt aiheet, muun muassa ajankäyttö ja motivaatio, innostivat kirjoittamaan muita aiheita enemmän. Ningin chat-keskustelut keräsivät runsaan osallistujajoukon, joten vapaamuotoinen chat näyttää toimivan tämäntyyppisissä ryhmissä. Sosiaalisen median käyttö onnistui myöhemmissä ryhmissä sen takia, että opin ohjaajana käyttökokemuksista koko ajan lisää. Optima sopii erityisesti materiaalin tallentamiseen sekä opinnäytetyön kommentointipaidaksi.

Ohjaus LearnLincin kautta ei ollut yhtä tehokasta kuin kontaktiohjaus, esimerkiksi ryhmäytyminen ei onnistunut niin hyvin verkossa. Vaikka LearnLincin kautta osallistuville annettiin puheenvuorot ja he osallistuivat harjoitusten tekemiseen, he jäivät muulle ryhmälle hieman etäisiksi. Spontaaniin keskusteluun tai mielipiteenvaihtoon oli heidän hankalahko osallistua, koska heidän piti joka kerta pyytää puheenvuoro. Kierrokset, joissa jokainen sai vuorollaan puheenvuoron, onnistuivat kuitenkin hyvin. Se, ettei LearnLincin kautta osallistuneisiin ollut kuvayhteyttä, haittasi hieman. Etäopiskelijoitten ohjaus olisi mielestäni tehokkainta omassa LearnLinc-ryhmässä. Ohty-hankkeen kehittämisspällikön LearnLincin kautta tekemät ryhmieni loppuhaastattelut onnistuivat yllättävän hyvin. Haastateltavat kertoivat rohkeasti kokemuksistaan ryhmistä, eikä etäyhteys näyttänyt haittaavan. Päinvastoin LearnLincin antama tietynlainen anonymiteetti rohkaisi opiskelijoita kertomaan vapautuneesti kokemuksistaan.

4.6 Ryhmistä tietoa opintojen viivästymisen syistä

Seuraavassa kokoan opiskelijoitten loppuhaastatteluista keräämiäni tyypillisiä opintoja viivästyttäviä syitä. Pohdin myös, miten opintojen lykkääntymisen syihin voisi vaikuttaa ja miten kehittää korkeakoulun toimintaa palautteen pohjalta.

Opinnäytetyön lykkääntymiseen vaikuttivat muun muassa elämäntilanteeseen liittyvät muutokset, sopivan aiheen puuttuminen tai laiskuus. Opiskelijat saattoivat siirtää valmistumisen ajankohtaa tietoisesti esimerkiksi työllisyys- tai perhetilanteen takia. Osa kertoi, että opinnäyte näyttäytyy liian vaativana tehtävänä ja että sen merkitystä korostetaan korkeakoulussa liikaa. Nämä tiivistyvät seuraavan opiskelijan mielipiteeseen:

[...] ehkä tietyllä tavalla sitte rupes pelkään sitä opinnäytetyötä. Ajatteli, että se on kauhen vaativa tai semmonen, niin just että ei oo sen ajatuksen kanssa yksin. Se oli sellanen niinku onnellinen tunne, kun tajus konkreettisesti, että se ei oo kuitenkaan mikään kauheen iso asia [...] siinä mielessä hyvät tunnelmat, että kumie oon tossa lopettelemassa, niin semmonen voittajafilis.

Opinnäytetyön tekemisestä oli saatu opiskelijoitten mukaan liian vähän tietoa tai tieto oli tullut liian aikaisessa vaiheessa, ohjeistus oli ehkä käyty liian nopeassa tahdissa tai se oli ollut vaikeaselkoinen. Opiskelijat tarvitsivat apua opinnäytetyön aiheen löytymiseen, opinnäytetyön aloittamiseen sekä teoriaosuuteen. Toiminnallisesta tai projektityyppisestä opinnäytetyöstä ei opiskelijoilla ollut riittävästi tietoa. Korkeakoulun tarjoama opinnäytetyön ohjaus pitäisi osan opiskelijoitten mukaan olla nykyistä säännönmukaisempaa. (Tässä oli alakohtaisia eroja). Myös tiedonhaun kertausta kaivattiin. Osa olisi tarvinnut lisää tietoteknistä tukea.

Usein opiskelijat olivat tehneet opinnäytetyön käytännön osuuden, jota toimeksiantaja oli pyytänyt, mutta raportointi oli lykkääntynyt. Tällainen tilanne oli seuraavalla opiskelijalla:

Toki mää ne tulokset annoin jo sille työnantajalle tai tämän opinnäytetyön työnantajalle, että ne tulokset on näytetty, mutta tämä oma osuus on sitte vähä jääny roikkumaan. Mutta nyt sitten koulun tämän ryhmän tuella, niin sai jotaki kontaktia koulun suuntaan ja semmosta henkistä tukea niin sanotusti, että sitte punnerrettiin se loppuun tässä talaven aikana.

Osa kaipasi työskentelykaveria. Parityönä tehdyt opinnäytetyöt näyttivät toimivilta – samoin kuin eri alojen tai koulutusohjelmien opiskelijoiden yhteiset työt. Niissä toteutui opiskelijoiden vertaistuki, ja opiskelijat saivat samalla usean koulutusohjelman ohjaajan tuen. Opiskelijoille pitäisikin tarjota tilaisuuksia ja tiloja opiskeluun ja (monialaisen) opinnäytetyön tekemiseen yhdessä sekä tukea yhteistä tekemistä.

Ohjaajan kanssa ei aina yhteistyö ollut sujunut tai koettiin, ettei ohjaaja antanut tarpeeksi tukea. Joskus opiskelija oli kokenut saaneensa negatiivista palautetta tai oh-

jaaja oli opiskelijan mielestä vienyt työtä ohjaajan omaan suuntaan. Tilaa olisi ehkä pitänyt antaa enemmän ohjattavalle ja pohtia, kenen työstä on kyse. Opiskelija kuvaa ohjauskokemustaan seuraavasti:

Motivaatio on päässy hukkumaan. Mikään ei kiinnosta, eikä mitään saa tehtyä. Olen päättänyt unohtaa työni hetkeksi ja kokeilla myöhemmin uudestaan. Jospa silloin löytyisi jonkinlainen motivaatio. Ohjaajalta saamani palaute vei kiinnostuksen. Yritän nyt keksiä uusia syitä, miksi se kannattaa tehdä loppuun. Ohjaaja ei oikeastaan kuuntele yhtään, millaisen työn olen ajatellut tehdä, ehkä enemmän laadullista tai haastattelua mutta ei mitään tilastojuttuja.

Osa opiskelijoista koki haasteelliseksi esiintymistä vaativat tilanteet, ja heillä olivat saattaneet jäädä rästiin suullista raportointia sisältävät tehtävät. Valtti-ryhmissä harjoiteltiin suullista raportointia monin eri tavoin, esimerkiksi suullisina opiskelun tilannekatsauksina tai opinnäytetyön ideapaperin esittelyinä. Opiskelutavoite kerrottiin myös ääneen.

Osalla kirjoittamista vaativat harjoitustyöt olivat lykkääntyneet, esimerkiksi raportit ja kirjalliset itseopiskelutehtävät sekä opinnäytetyö. Erityisesti opinnäytetyön kirjoittamisen aloittaminen osoittautui haasteelliseksi. Kirjoittamisen ohjausta tulisikin vielä kehittää. Oulun seudun ammattikorkeakoulun Valtti-ryhmissä (Andersen–Martikkala 2010, 14) oli sovellettu Svinhufvudin vapaan kirjoittamisen harjoituksia, joissa opiskelijat etenivät pienin askelin vapaasta kirjoittamisesta kohti tavoitteellisempaa kirjoittamista ja opinnäytetyön kirjoittamista (Svinhufvud 2007).

Rästiopintojen suorittaminen oli joskus hankalaa jo sen vuoksi, ettei kyseisiä opintoja ollut enää opetussuunnitelmissa. Opiskelujen sirpalemaisuus tuli näkyväksi, kun opiskelijoilla oli runsaasti suorittamatta pieniä, osin samansisältöisiä oppimistehtäviä. Vaihtoehtoisia suoritustapoja pitäisi olla enemmän tarjolla, jotta opintojaksoa ei tarvitsisi aloittaa samoin suoritusvaatimuksin aina uudelleen. Myös opiskelijoitten aiempi osaaminen tulisi ottaa huomioon.

Myös opiskelutaidoissa saattoi olla kehittämistä. Lähes kaikki kaipasivat vinkkejä opinnäytetyön ja opiskelun sujuvoittamiseen, esimerkiksi aikataulujen laatimiseen. Valtti-ryhmien tapainen, strukturoitu toiminta ja opiskelutaitojen ohjattu harjoittelu muussakin ohjauksessa ja opetuksessa olisi kehittämisen arvoista.

Opiskelijat toivoivat, että RAMKista olisi oltu aktiivisesti yhteydessä heihin ja kysytty opiskelu- tai opinnäytetyötilanteesta. Seuraavassa opiskelijat kertovat, miten he olivat odottaneet yhteydenottoja ja mikä oli saanut opiskelijan takaisin opiskelun ääreen:

No eniten oikeestaan harmittaa, että mie en aikasemmin tullu tähän ryhmään mukkaan. Koska silloin ku tulee semmonen olo opiskeluissa, että kaikki tökkii, niin silloin tuli semmonen, että en kirjottanu ees sähköpostia enkä ollu missään yhteydessä tähän kouluun. Niin ois ollu tosi kiva, kun tämä ryhmä alko, että joku olis koulusta ees ottanu yhteyttä joku opettaja tai ihan kuka vaan soittanu, että tämmönen ryhmä alkaa, että alatko siihen. Ilman muuta olisin alkanu. Jos joku olis mulle tän kahen vuoden aikana kerranki soittanu puhelimella ja kysynyt, että voisko hän auttaa sinua opinnäytetyön kans alkuun, niin mää olisin varmasti saanu alkuun sen.

Mutta sitte siellä olikin niin mukava opintosihteeri, joka sai mut ympäri puhutua, että jos mää kuitenkin tekisin sen opinnäytetyön. No sitte mää itekki harkitsin, ku mää olen yrittäjä vielä tässä kaiken lisäksi, että olis tämmönen viimeinen mahdollisuus tehdä näitä, kun on äitiyslomalla.

5 VALTTI-TUUTORIEN KOULUTUS

5.1 Koulutuksen tavoitteet ja yhteinen osio

Hankkeen toimenpiteisiin kuului korkeakoulukohtaisten Valtti-tuutorien koulutus. Koulutuksesta on ilmestynyt Kaiston ja Saaren (2010) raportti, jota tässä luvussa referoin.

Tuutorikoulutuksen tavoitteena oli oman ohjaustoiminnan kehittäminen, asiantuntemuksen jakaminen ja jäsentäminen sekä asiantuntemuksen kehittäminen opiskelijaryhmän ohjaamisessa ja uraohjauksessa. Tavoitteena oli myös tuutorien verkostoituminen muiden korkeakouluohjaajien kanssa.

Koulutus toteutettiin keväällä 2010, ja siihen osallistui yhteensä 28 tuutoria. Koulutus muodostui kaikille yhteisestä osuudesta ja paikkakuntakohtaisista osioista. Lisäksi koulutukseen sisältyi lukuvuonna 2010–2011 ohjausharjoittelu, joka koostui opiskelijoiden ura-, opinnäytetyö- tai opiskeluryhmän ohjaamisesta. Koulutuksen sisällöt suunniteltiin yhteistyössä hankkeen toimijoiden kesken. Yhteinen osuus koostui opintopsykologisesta kokonaisuudesta ja perehdytyksestä sosiaaliseen mediaan.

Oulun yliopiston ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun opintopsykologit pitivät kaikissa hankkeen korkeakouluissa kaksipäiväisen koulutuksen, jonka teemoja olivat oppimisen ja opiskeluprosessin psykologiaa – oppimis- ja opiskeluprosessi, motivaatio, prokrastinaatio, opiskelukyky ja elämäntaidon tukeminen, monenlaiset oppijat, sekä ryhmäilmioiden ja ryhmädynamiikan ymmärtäminen. Teorian lomassa opintopsykologit esittelivät käytännön harjoituksia. Harjoitusten aiheina olivat muun muassa ryhmädynamiikka, vuorovaikutuksen tukeminen ja opiskeluprosessi.

Sosiaalisen median koulutuksessa kouluttajana oli Valtti-hankkeen projektisuunnittelija, joka kertoi sosiaalisesta mediasta sekä sen käytöstä opetuksessa ja ohjauksessa. Koulutuksessa avainohjaajat kertoivat omista sosiaalisen median käyttökokemuksistaan hankkeen aikana.

Paikkakuntaakohtaisten koulutusten sisällöt vaihtelivat korkeakoulujen tarpeitten ja kiinnostuksen mukaan. Teemat olivat kuitenkin samat: 1) uraohjaus- ja työelämävalmennus, 2) opiskelijoiden ryhmäohjaus (ura-, opinnäytetyö- ja opiskeluryhmät) ja ryhmädynamiikka ja 3) erilaiset/monenlaiset oppijat. Avainohjaajat organisoivat paikkakuntaakohtaisen koulutuksen yhdessä muiden korkeakoulujen tai ulkopuolisten ohjausasiantuntijoiden kanssa.

5.2 Rovaniemen korkeakoulujen tuutorikoulutus

Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun tuutorien koulutus suunniteltiin yhdessä ja toteutettiin molempien korkeakoulujen tiloissa. Tämä oli luonteva ratkaisu, koska Lapin korkeakoulut tekevät konserniyhteistyötä. Koulutuksen ohjelma on liitteessä 2.

Avainohjaajien lisäksi kouluttajina toimi korkeakoulujen omaa henkilökuntaa. Rovaniemen korkeakoulujen yhteinen opintopsykologi käsitteli aihetta ryhmädynamiikka. RAMKin ura- ja rekrytointipalvelujen suunnittelija osallistui uraohjauksen teemaan esittelemällä muun muassa korkeakouluopiskelijoitten sijoittumisseurantoja. Myös Lapin korkeakouluissa tai muualla järjestettyjä vaihtoehtoisia luentoja saattoi sisällyttää koulutukseen (esimerkiksi osaamisen tunnustaminen, aikuisohjaus ja monenlaiset oppijat).

Koulutuksessa esiteltiin ja kokeiltiin ohjausharjoituksia, joita tuutorit voisivat sitten käyttää oman ryhmänsä kanssa. Harjoituksena tehtiin muun muassa tutustumisharjoitus ”Ruodinta” (osallistujat kertovat kenet ja mistä yhteydestä tuntevat jonkun ryhmän jäsenistä) sekä ”Evästä matkalle”. Tapaamiskerroilla esiteltiin myös aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Tapaamiskertojen välillä tuutoreilla oli kolme välitehtävää: 1) ohjausalan teoksen tai artikkelien kommentoiva referointi, 2) tutustuminen korkeakoulujen sijoittumisseurantaan ja vähintään kahteen muuhun uraohjauksen verkkotyökaluun ja 3) oman Valtti-ryhmän alustava suunnitelma. (ks. taulukko 3 ja liite 2.) Ohjauspäiväkirjaa sovittiin pidettäväksi ryhmäohjauksen aikana.

Taulukko 3 Valtti-tuutorien koulutuksen materiaali ja käytännön toteutus.

Materiaali, harjoitukset ja tehtävät • Materiaalina Valtti-hankkeen aikana kerätty aineisto ja harjoitukset (mm. Uko t puussa, Evästä matkalle, Ruodinta) • Ohjaajien ja korkeakoulujen omaa aineistoa, mm. sijoittumis- ja uraseurannat sekä työnantajakyselyjä (mm. Keskinarkaus 2008) • Välitehtävinä ohjauskirjallisuuteen ja uratyökaluihin tutustumista (esim. www.aarresaari.net/, jobstep.net, ammattinetti.fi ja www.avosto.net/a-ura/) • Materiaali kerättiin Optiman työtilaan <i>Valtti-ryhmän materiaalipankki</i>
Käytännön toteutus • Korkeakoulujen yhteisesti suunnittelema ja toteuttama • Molempien korkeakoulujen tilat esim. vuorovaikutusluokka • Koulutukset 3–4 tunnin pituisia • Ohjelmaan saattoi sisällyttää muitakin luentoja (esim. osaamisen tunnistaminen, monenlaiset oppijat) • Ningissä materiaali, ryhmien ryhmäsuunnitelmat, tapahtumat ja oppimispäiväkirjat

Koulutustilaisuudet olivat 3–4 tunnin pituisia. Koulutustiloista parhaiten toimi RAMKin vuorovaikutusluokka, joka oli viihtyisä ja helposti muunneltava.

Ningiin kirjattiin tapahtumat, vietiin materiaali sekä tuutorien ryhmäsuunnitelmat ja ohjauspäiväkirjat. Sosiaalisen median teknisenä tukena tuutoreilla oli RAMKin ohjelmistotekniikan opiskelija, joka suoritti samalla harjoitteluaan.

Kuva 2 Valttikortit esiin! – Valtti-tuutorit koulutuksessa (kuva: Pasi Kokko).

5.3 Palaute Rovaniemen korkeakoulujen tuutorikoulutuksesta

Rovaniemen korkeakoulujen tuutorikoulutus onnistui kokonaisuudessaan hyvin. Taulukossa 4 on kooste tuutorien antamasta palautteesta.

Taulukko 4 Tuutorien palaute Rovaniemen koulutuksesta.

Hyödyt	• Sai työkaluja ohjaukseen ja opetukseen, mm. ryhmyttämiseen • Harjoituksien testaaminen käytännössä • Ryhmämallien esittely • Oman ohjausosaamisen syventäminen tai tietojen kertaaminen • Tutustuminen sosiaaliseen mediaan ohjauksessa • Tutustuminen muihin ohjaajiin ja ohjaajien välinen vertaistuki • Ymmärrys opiskelijan elämäntilanteesta syventyi
Kokemukset yhteistyöstä	• Ajatusten vaihto ja keskustelut ohjaajien kanssa hedelmällisiä • Verkostoituminen toisiin korkeakouluohjaajiin ja RAMKin tukipalvelujen henkilöstöön
Kehittämisaikajatkua koulutukseen ja jatkohyödyntäminen	• Koulutettavien tuutorien osaamisen hyödyntäminen koulutuksen suunnittelussa • Koulutuksen jakaminen myös tuutorien ryhmien toiminnan ajalle • Koulutuksen syventäminen • Lisää perehtymistä sosiaaliseen mediaan ja sen monipuolisempi käyttö • Tuutorikoulutuksen kokemusten käyttö henkilöstön täydennys- tai opettajatuutorikoulutuksessa

Valtti-tuutorien mielestä koulutus oli auttanut ”laaja-alaisempaan ymmärrykseen opiskelijoitten elämän- ja opiskelutilanteesta”. He totesivat, että ohjauksen asiat ovat ylipäätään kiinnostavia. Opittuun kaivattiin kylläkin vielä syventämistä. Tunnelma tapaamisissa oli vapautunut ja yhteistyö korkeakoulujen tuutorien välillä sujuvaa. Tuutorit kokivat, että tapaamiset ja ajatusten vaihto eri alojen opettajien kanssa olivat erityisen antoisia. Verkostoitumista oli tapahtunut paitsi tuutorien kesken, myös Lapin korkeakoulujen muuhun ohjaushenkilöstöön ja tukipalveluihin.

Opintopsykologien koulutusosio sai hyvän vastaanoton muun muassa siksi, että sieltä oli saatu runsaasti käyttökelpoisia ohjauksen työkaluja. Tuutorit kokivat saaneensa koulutuksesta konkreettisia menetelmiä ja neuvoja siihen, miten opiskelijoita ja ryhmiä ohjataan sekä tietoa ryhmäytymismenetelmistä. Näin kirjoittaa tuutori palautteessaan:

Sain runsaasti ideoita omaan opetus- ja tuutorointityöhön. Vinkit helpottavat opettajan arkea ja lisäävät työn mielekkyyttä.

Hyödyllisenä pidettiin myös tutustumista sosiaalisen mediaan, vaikkakin sen käyttö jäi hieman vähäiseksi. Kätevää oli, että kaikki koulutukseen liittyvä materiaali saatiin samaan Ning-tilaan: ohjelmat, dokumentit, ryhmäsuunnitelmat ja ohjauspäiväkirjat. Ningin keskustelualuetta ei juurikaan hyödynnetty.

Koulutustilaisuudet olivat noin kolmen tunnin mittaisia, ja niitä olisi voinut yhdistää. Toisaalta tiiviit lyhytkestoiset koulutuskerrat saattoi ajoittaa pitkähkölle aikavälille, ja opittua ehti sulatella paremmin tapaamisten välillä. Koulutus- tai keskustelutilaisuuksia olisi ollut syytä jatkaa vielä tuutorien ryhmien toiminnan ajaksi, jolloin tukea olisi erityisesti tarvittu.

Valtti-tuutoreilla oli jo aiempaa ohjaus- ja opetuskokemusta, ja heidän osaamistaan olisi voinut hyödyntää koulutuksen aikana. Tulevissa seminaareissa ja työpajoissa tuutorit ovat itse jo kouluttajina. Tuutorikoulutusta voi tarjota jatkossa muillekin opettajatuutoreille tai henkilökunnan täydennyskoulutukseen.

6 VALTTI-TUUTORIEN RYHMÄT

6.1 Ryhmät ja tavoitteet

Valtti-tuutorien koulutukseen sisältyi tuutorien ryhmien perustaminen, ryhmätoiminnan suunnittelu ja ryhmäohjaus. RAMKin kohderyhmiä pohdimme tarkkaan hankkeen ohjausryhmän jäsenen ja opetustoiminnan kehitysjohtajan kanssa. Päädyimme siihen, että ryhmät perustetaan eri koulutusaloille niin, että ne kattavat nuoriso- ja aikuiskoulutuksen, englanninkielisten koulutusohjelmien tutkintotavoitteiset opiskelijat ja verkon kautta opiskelevat. Yksi ryhmä suunnattiin aiemmin lakkautetun ohjelmistotekniikan koulutusohjelman opiskelijoille. Ryhmät suunniteltiin kestoaltaan noin lukukauden mittaisiksi ja toimintaperiaatteiltaan samankaltaisiksi kuin luvussa 4 esitellyt avainohjaajan ryhmät. Tuutorien ryhmiin osallistui yhteensä 30 opiskelijaa, joiden opinnot olivat eri vaiheissa. Thesis support group for RAMK's EDP students -ryhmän opiskelijat olivat kaikki valmistumisvaiheessa. Tuutorien ryhmien tiedot ilmenevät taulukosta 5.

Taulukko 5 RAMKin tuutorien ryhmät lukuvuonna 2010–2011.

Ryhmä	Ajankohta	Osallistujat	Valmistuneet
Otetta opintoihin sovellettiin opiskelijoille	syksy 2010	8	1
Otetta tradenomiopintoihin työn ohessa	syksy 2010	8	4
.Netryhmä ohjelmistotekniikan opiskelijoille	syksy 2010	7	2
Thesis support group for RAMK's EDP students	kevät 2011	7	6
YHT.		30	13

Seuraavassa esitellään tuutorien ryhmäsuunnitelmat. Niistä ilmenevät ryhmäohjauksen tavoitteet, sisällöt ja käytetyt oppimisympäristöt.

Otetta opintoihin sotelin (sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan) opiskelijoille -ryhmälle ohjaaja asetti seuraavat tavoitteet: opiskelijat löytävät yksilöllisesti hyvin toimivia ratkaisuja opintojensa etenemiseen, selvittävät opintojensa tilanteen ja asettavat henkilökohtaiset opintojen etenemisen tavoitteet ryhmätoiminnan aikana. Ryhmäohjauksen tavoitteeksi asetettiin myös, että opiskelijat tunnistavat ja nimeävät esteitä opintojen edistymisessä ja tulevat tietoisemmiksi omista opiskelutaidoistaan ja opiskelumotivaatioon vaikuttavista tekijöistä reflektoimalla omaa työskentelyään. Lisäksi opiskelijat antavat rakentavaa palautetta toisille ryhmäläisille. Ryhmäohjauksen sisällöiksi ohjaaja valitsi: 1) tutustuminen ja ryhmän turvallisuuden rakentaminen (muun muassa säännöt ja sitoutuminen), 2) oppimistyylyt ja opiskelutekniikka, 3) ajankäyttö ja aikataulusuunnittelu, 4) motivaatio ja siihen vaikuttavat tekijät sekä 5) tavoitteellinen työskentely. Sisältö ja teemat tarkentuivat ryhmän käynnistyessä, kun tiedettiin opiskelijoiden lähtökohdat, tarpeet ja tavoitteet. Ohjaaja käytti Optima-oppimisympäristöä, jonne hän vei ryhmän aikataulut ja dokumentit.

Otetta tradenomiopintoihin työn ohessa -ryhmälle ohjaaja asetti tavoitteeksi opiskelun edistymisen ohella löytää keinoja, miten opiskelija voi hyödyntää opiskelua työssään ja ansiotyötään opiskelussa. Sisältöinä olivat 1) opiskelun suunnittelu, 2) motivaatio ja 3) keskustelua opiskelun ja perhe-/elämäntilanteen yhteensovittamisesta. Tehtävinä oli muun muassa opiskeluaikataulun laatiminen. Oppimisympäristöksi ohjaaja valitsi Optiman. Tapaamisia järjestettiin etäopetusjärjestelmä LearnLincissä. Ohjaaja tarjosi myös yksilöohjausta.

.Netryhmä ohjelmistotekniikan opiskelijoille -ryhmässä ohjaaja kokeili, auttaako vertaistukiryhmä opiskelijoita, joiden oma koulutusohjelma on päättynyt. Ryhmän toiminnan lisäksi ohjaaja tarjosi yksilöohjausta sekä ohjausta Ningin chatissa. Ryhmän tehtävinä olivat muun muassa HOPSin päivittäminen, viikkosuunnitelman laatiminen sekä opiskelutavoitteen asettaminen. Tapaamisten aiheita olivat 1) tutustuminen, 2) pelisäännöt, 3) ajankäyttö, 4) opinnäytetyön ohje ja 5) motivaatio. Tapaamisissa suunniteltiin myös rästiopintojen suorittamista. Sosiaalisen median välineenä oli Ning, koska ohjaajalla oli aiempaa kokemusta Ningin käytöstä.

Thesis support group for RAMK's EDP students -ryhmälle ohjaaja asetti päätavoitteeksi opinnäytetyön valmistumisen tai opinnäytetyön suunnitelman laatimisen. Muita tavoitteita oli löytää välineitä opinnäytetyön suunnitteluun ja opinnäytetyöprosessin hallintaan sekä vertaistuen ja positiivisen ryhmäkurin hyödyntäminen. Ryhmäohjauksen sisältöinä olivat muun muassa opiskeluongelmien kartoittami-

nen ja ratkaisuehdotukset sekä ajankäytön ja opiskelun suunnittelu. Ryhmässä keskityttiin ensin opiskelun onnistumisiin, jonka jälkeen siirryttiin haasteellisten tai ongelmallisten asioiden käsittelyyn etsien yhdessä ratkaisuja ja antaen toisille vinkkejä. Samalla pohdittiin tapoja stressinhallintaan, keskittymiskyvyn ja motivaation parantamiseen sekä tavoitteelliseen työskentelyyn. Ohjaaja käytti Optima-oppimisympäristöä, jonne hän vei ryhmätapaamisten aiheet, aikataulut ja käytetyt harjoitukset.

6.2 Kokemuksia ja palautetta tuutorien ryhmistä

6.2.1 Palautteen kerääminen

Tuutorien ryhmäohjauskokemukset olen kerännyt ohjaajille tekemistäni haastattelusta ja tuutorien ohjauspäiväkirjoista. Opiskelijakokemukset olen kerännyt opiskelijoiden loppukyselyistä.

Tuutorien ryhmäkokemuksia esiteltiin Ohjauksen kehittäminen -seminaarissa 18.1.2011 Rovaniemen ammattikorkeakoulussa. Tämän tilaisuuden materiaalia olen myös käyttänyt seuraavien ohjauskokemusten esittelyssä.

6.2.2 Otetta opintoihin sotelin opiskelijoille

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan (soteli) ryhmään osallistui kahdeksan opiskelijaa. Ryhmä kokoontui seitsemän kertaa syyslukukauden 2010 aikana, jonka lisäksi ohjaaja tarjosi ryhmäläisille yksilöohjausta. Tapaamispaiikkoja oli vaihdeltu niin, että tapaamisia oli esimerkiksi vuorovaikutusluokassa ja kahvilassa. Ryhmän alussa oli tavoitteiden kartoittamista ja välitehtävänä yksilöllinen tavoitteen asettaminen, josta seuraava ohjauspäiväkirjan ote:

Opiskelijat kirjasivat fläpille omat tavoitteet ryhmälle (ryhmän toiminnan ajaksi). Jokainen mietti myös keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös ne kirjattiin ylös ja aikataulua hahmoteltiin. Tässä jokainen kannusti ja tuki toisiaan. Tehtävä aiheutti paljon keskustelua ja ryhmäläiset kokivat sen hyvänä. Poissa olleille lähetin ryhmän jälkeen sähköpostia ja pyysin heitä tuomaan ko. asiat Optimaan. Välitehtävä seuraavaksi kerraksi: Askeleet kohti tavoitetta ja itsensä kiittäminen askeleista.

Ryhmässä käsiteltiin myös oppimistyyliä ja -tekniikoita sekä tehtiin oppimiseen liittyviä testejä. Ryhmässä tehtiin välitehtäviä, mutta ne eivät ohjaajan kokemuksen mukaan saa muodostua liian raskaiksi. Jo kolmannella tapaamiskerralla ohjaaja oli huomannut, että ryhmäytymistä oli tapahtunut: Opiskelijat kertoivat vapautuneesti omista tilanteistaan ja antoivat tukea toisilleen.

Haasteena ohjaaja koki ryhmäläisten heterogeenisuuden ja erilaiset taustat. Opiskelijoissa oli puheliaita ja hiljaisia, ja opiskelijoiden elämäntilanteet olivat erilaisia. Ohjaaja painottikin työskentelyssä yksilöllistä ohjausta: kaikki asettivat omat, yksilölliset tavoitteet ja suunnittelivat oman oppimispolun. Alla ohjaaja kuvaa kokemustaan heterogeenisesta ryhmästä:

Tällä kertaa koin itse haastavana ryhmän jäsenten erilaisuuden (aktiivisuus, puheliaisuus, rohkeus, jännittäminen). Opiskelijat olivat kaikki edenneet suunnitelmissaan, kaksi erittäin hyvin – ehkä itsensä yllättäenkin.

Ryhmässä oli keskusteltu paljon muun muassa elämäntilanteista sekä opiskelun ja elämäntilanteen yhteensovittamisesta, palautteenannon tärkeydestä sekä ajatusten vaikutuksesta toimintaan ja tunteisiin. Seuraavissa tuutorin ohjauspäiväkirjan otteissa kuvataan näitten aiheitten käsittelyä:

Suurimman osan ajasta vei tällä kertaa kuitenkin opiskelijoiden elämäntilanteiden tarkastelu. esim. miten perheellinen pienten lasten vanhempi sovittaa aikatauluja. Pohdittiin suunnitelmallisen aikataulun merkitystä ja miten siitä voisi pitää kiinni. Kehoitin heitä positiivisen palautteen antoon itse itsellensä: Käyttämään omaa sisäistä personal traineria.

Ryhmän teemana oli ajatukset ja se miten ajatukset vaikuttavat toimintaamme ja tunnetiloihimme. Ja lähinnä ajatukset opiskelusta ja itsestä opiskelijana. Pidin lyhyen alustuksen aiheesta ja sen jälkeen osallistujat kirjasioivat omia negatiivisia sekä positiivisia ajatuksia itsestään ylös. Huomattavaa oli, että negatiivisia löytyi paljon helpommin. Toin esille asioita, joilla me voisimme omiin negatiivisiin ajatuksiin vaikuttaa ja miten ajatukset, toimintamme ja mielialamme ovat sidoksissa toisiinsa. Valitsin tämän teeman, koska olen huomannut ryhmän koontumisen aikana, että negatiiviset käsitykset itsestä ovat hyvin paljon vallalla keskusteluissa.

Ohjaajan mukaan ryhmän olemassaolo oli opiskelijoille merkityksellinen ja vertais-tuen merkitys tärkeä. Opintojen edistymisen kannalta ”askeleiden tsekkaus joka kerta” ja palautteen anto olivat ratkaisevan tärkeitä. Tärkeäksi ohjaaja koki sen, että yhteistyö käynnistyi uudelleen opettajan ja opiskelijan välillä. Ohjaaja toteaa palautteessaan, että opintopsykologin tukea olisi voinut käyttää hyväksi esimerkiksi opiskelukykyyhin liittyvissä teemoissa.

Opiskelijat kokivat, että saman koulutusalan opiskelijoista koostuva ryhmä oli toimiva. Vertaisapua ja kannustusta oli saatu oman alan opiskelijoilta. Käsitellyt teemat ja vapaamuotoiset keskustelut olivat hyödyllisiä ja antoivat eväitä työskente-

lyyn. Opiskelijat olivat oppineet toistensa kokemuksista. Ryhmässä oli mahdollista keskustella vapaamuotoisesti opiskeluun ja muuhun elämäntilanteeseen liittyvistä asioista. Opiskelutavoitteiden asettaminen ja niiden seuraaminen olivat hyödyllisiä. Ohjaajan tarjoama henkilökohtainen ohjaus, hänen pitämänsä alustukset ja tehtävät antoivat vinkkejä työskentelyyn. Opiskelijat saivat opiskelujaan uudelleen käyntiin ja opintopisteitä kasaan. Seuraavassa opiskelija tiivistää kokemuksiaan ryhmästä:

Tämä sotelin yhteinen ryhmä oli hyvä juttu, opiskelijat suunnilleen samalaisilta aloilta. Löytyisiköhän tarpeeksi osallistujia, jos ryhmiä perustettaisiin koulutusaloittain? Jos ryhmään osallistujia pystyisi jotenkin sitouttamaan enemmän ryhmään, voisi ryhmän anti ja hyöty muodostua vielä suuremmaksi. Valtti-ryhmän aikana olen päässyt takaisin opiskelurytmiin. En ole saanut näin paljon opintopisteitä (lukukauden aikana) kasaan kuin viimeksi ensimmäisenä opiskeluvuonna.

6.2.3 Otetta tradenomiopintoihin työn ohessa

Tradenomiopiskelijoitten ryhmään osallistui kahdeksan työn ohessa tradenomiksi opiskelevaa aikuista, joitten opinnot olivat eri vaiheissa. LearnLinc-ryhmätapaamisia oli kolme ja muut yksilötapaamisia. Ohjaaja auttoi opiskelijoita lisäksi HOPSin päivittämisessä.

Ohjaajan mukaan ryhmän tärkein anti oli se, että opiskelijat huomasivat että on muitakin samassa tilanteessa olevia. Erityisesti keskustelu opiskelun ja muun (vaikeankin) elämäntilanteen yhteensovittamisesta oli antoisaa ja yhdisti ryhmää. Henkilökohtainen ohjaus oli opintojen edistymisen kannalta oleellisen tärkeää. Ohjaajan mukaan myös aikuisopiskelijat kaipaavat ”patistelua”. Koska ryhmä oli pieni, ohjaus ja yhteiskeskustelu LearnLincissä onnistuivat hyvin. Ryhmäläiset keskustelivat ohjaajan mukaan vapautuneesti pelkän äänilyhteyden varassa.

Opiskelijat olivat kertoneet ohjaajalle, että he saivat ryhmän kautta uuden motiivin opiskella ja heidän itseluottamuksensa lisääntyi ryhmän ansiosta. He pitivät vapaa-muotoisia keskusteluja antoisina. Opiskelijat olivat kiitollisia, että heihin otettiin yhteyttä, oltiin kiinnostuneita ja annettiin opiskeluun potkua. Opiskelu oli viivästynyt esimerkiksi haasteellisen työn (vuoro- tai matkatyö) tai perhetilanteen vuoksi. Opiskelijat mainitsivat viivästymisen syyksi myös omat toimimattomat opiskelumetodit. Omaan opiskelukykyyneen ei myöskään aina luotettu.

Ryhmän toiminnan aikana osa opiskelijoista kartoitti opintojen tilanteensa ja sai opinnot uudelleen käyntiin. Yhteistyö opettajien ja opiskelijoitten välillä aktivoitui. Valmistumisvaiheessa olevien opinnäytetyöt edistyivät. Ryhmän toiminnan aikana kaksi valmistui ja kaksi kertoi valmistuvansa ryhmän päättymisen jälkeen.

Ohjaaja ei ollut täysin tyytyväinen ryhmän markkinoinnin ja toiminnan aloittamisen ajankohtiin. Tulevaisuudessa ryhmien opiskelijarekrytointiin pitää varata tarpeeksi aikaa. Syyskuu ryhmän aloitusajankohtana oli ohjaajan mukaan liian aikainen.

6.2.4 .Netryhmä ohjelmistotekniikan opiskelijoille

.Netryhmä perustettiin aiemmin lakkautetun ohjelmistotekniikan koulutusohjelman opiskelijoille. Ryhmään osallistui seitsemän opiskelijaa. Tapaamiskertoja oli seitsemän, ja kokoontumiset olivat projektityöskentelytilassa.

Saman koulutusohjelman, samankaltaisessa opiskelutilanteessa olevien opiskelijoitten vertaistuki ei toteutunut suunnitellulla tavalla. Useamman eri koulutusohjelman opiskelijoista koostuva ryhmä olisi voinut tarjota uusia näkökulmia. Oman haasteensa ryhmään toi ohjaajan mukaan se, että opiskelijoiden opintoja piti suunnitella ja räätälöidä muista koulutusohjelmista. Ohjaajan mielestä ryhmätoiminnan kaltainen pitkäkestoinen työskentely ei sopinut kaikille. Opiskelijoille tarjottiinkin yksilöohjausta, josta oli ohjaajan mielestä konkreettista apua monille.

Ohjaajan mielestä projektitila kokoontumispaikkana oli ollut toimiva. Tapaamisajat vaihtelivat työjärjestysteknisten asioitten vuoksi. Kehittämiskohteeksi ohjaaja asetti, että ryhmien tapaamisajankohta lyödään lukkoon ennen työjärjestysten tekoa.

Muutama opiskelija osallistui Ningin chat-tapaamisiin, joissa ohjaaja tarjosi myös ohjausta. Ohjaajan mukaan sosiaalinen media palvelisi nuorisoastetta paremmin aikuisryhmiä, joilla on vähän kontaktitunteja. Optiman työvälineet ja sähköposti ehkä riittäisivät tämänytyypissä ryhmissä.

Opiskelijat olivat kokeneet hyötynensä ryhmästä jonkin verran. He pitivät ohjaajan antamaa yksilöohjausta ja tukea HOPSin päivityksessä erityisen tärkeänä. Ryhmästä valmistui ryhmän toiminnan aikana kaksi opiskelijaa, ja kaikki saivat jonkin verran opintojaan etenemään.

6.2.5 Thesis support group for RAMK's EDP students

Ryhmään osallistui seitsemän opiskelijaa RAMKin kahdesta englanninkielisestä koulutusohjelmasta sekä yksi suomenkielisen koulutusohjelman opiskelija, joka oli toivonut pääsevänsä ryhmään mukaan. Tapaamiskertoja oli yhteensä kahdeksan. Kokoontumistilana käytettiin ryhmätyötilaa.

Ohjaajan mukaan opiskelijat osallistuivat tapaamisiin aktiivisesti. He kertoivat opinnäytetyön tilanteestaan avoimesti ja tukivat toisiaan. Rento ilmapiiri auttoi vapaamuotoisen keskustelun käynnistymisessä. Keskustelua syntyi erityisesti opiskelun ongelmista, esimerkiksi ajankäytöstä. Opiskelijoista oli mielenkiintoista kuunnella

muiden ”opinnäytetarinoita” ja miten muut olivat selviytyneet opinnäytetyön tekemisen eri vaiheista. Opiskelijat löysivät työskentelyn aikana lisäksi työpareja ryhmästä.

Opiskelijat kokivat ohjaajan mukaan erityisen haasteellisiksi opinnäytetyön aloittamisen (”getting started”), prosessin kokonaisuuden hahmottamisen ja opinnäytetyön teoreettisen osuuden. Opiskelijat olivat epätietoisia, mitä teoriaa soveltaa omaan työhön ja miten empiirinen osa ja teoria liitetään yhteen. Opiskelijoitten kompastuskivinä saattoi olla myös opinnäytetyön aikatauluttaminen tai englanninkielinen akateeminen kirjoittaminen. Joillekin opiskelijoille opinnäytetyön prosessi näyttäytyi monimutkaisena. Ohjaaja huomasi, että opiskelijoilla on korkea kynnys antaa opinnäytetyönsä kommentoitavaksi ja arveli sen johtuvan akateemisen kirjoittamisen koetusta vaikeudesta. Ryhmä antoi kuitenkin tukea edellä mainittuihin ongelmiin sekä rytmiä opinnäytetyön kirjoittamiseen.

Ohjaajan mukaan opinnäytetyöprosessin pilkkominen ja prosessin osiin käytettävän ajan suunnittelu oli tehokasta. Ryhmäläiset olivat suunnitelleet Excel-taulukkoon opinnäytetyön prosessinsa, jonka rinnalle he laativat viikkolukujärjestyksen tavoitteineen.

Ohjaaja mainitsi ryhmän oman ”ryhmäkurin” kantavana voimana. Opiskelijat aktivoituivat niin, että opinnäytetyön lisäksi myös muut opinnot olivat alkaneet sujua. Ryhmästä peräti kuusi seitsemästä valmistui ryhmän toiminnan aikana.

Käytetyt englanninkieliset dokumentit ja materiaalin ohjaaja tallensi opiskelijoitten Optima-työtilaan. Opiskelijat palauttivat Optimaan välitehtävät: oman opinnäytetyön kuvailu (ongelmakohtineen), opinnäytetyön aikataulu sekä viikkolukujärjestys. Ohjaaja aikoi pitää työtilan auki, kunnes opiskelijat valmistuvat.

Englanninkielisen ohjausmateriaalin laatiminen aiheutti ohjaajalle runsaasti lisätyötä, koska valmista englanninkielistä materiaalia ei ollut kovin paljon tarjolla. Ryhmä oli monikulttuurinen, mikä lisäsi ohjauksen haasteellisuutta ja valmistautumiseen käytettyä aikaa. Tämä lisätyö tulisi ohjaajan mukaan ottaa huomioon resursoinnissa.

Opiskelijat olivat kiitollisia, että tällainen ryhmä oli perustettu. Heidän mielestään ryhmän toiminta harjoituksineen tuki erittäin hyvin opinnäytetyön etenemistä. He oppivat toinen toisiltaan ja saivat vaihtaa kokemuksia. Ohjaaja oli opiskelijoitten mielestä innostava, hyvin valmistautunut ja ryhmän ”kantava voima”.

Englanninkielisiä opinnäyteryhmiä olisi ohjaajan mukaan hyvä jatkaa nyt kun kokemusta ja materiaalia on kertynyt. Tulevissa ryhmissä voisi olla myös normiaikaisia opiskelijoita sekä suomenkielisten koulutusohjelmien opiskelijoita integroituneena. Näin tukea voitaisiin antaa jo ennen kuin opinnot ovat viivästyneet. Suomenkieliset opiskelijat toimisivat tehokkaana vertaisapuna vieraskielisille. Monialaisen ryhmän ohjaaja koki rikkautena.

7 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISTOIMENPITEET

Valmis tutkinto työelämävalttina -hanke käynnistyi RAMKissa ajankohtana, jolloin korkeakoulun toimintaa ja ohjausta kehitettiin voimakkaasti. Toisen asteen, verkko-ohjauksen ja aikuisohjauksen hankkeisiin lähdettiin mukaan tai niiden kanssa verkostoiduttiin. Valtti-hankkeen toimenpiteet, opiskelijoiden opiskelu-, opinnäytetyö- ja uraryhmäohjaus, viivästymisselvitys ja toteutettu tuutorikoulutus ovat palvelleet RAMKin ohjauksen kokonaiskehittämistä. Saatujen kokemusten avulla voidaan ohjausta ja opetusta kehittää edelleen ja ohjauksen yhteistyötä tiivistää. Ryhmäohjaus kannattaa juurruttaa osaksi ohjauskäytäntöjä sekä paneutua erityisesti englanninkielisten opiskelijoitten ohjaukseen, aikuisopiskelijoitten verkko-ohjaukseen, uraohjaukseen sekä opiskelijoiden opiskelukyvyn ja hyvinvoinnin teemoihin.

Valtti-hankkeen 2009 toteuttaman korkeakouluopintojen viivästymisselvityksen mukaan opintoja viivästyttivät eniten työ, motivaation puute ja henkiseen hyvinvointiin liittyvät tekijät. Huomiota selvityksen mukaan on syytä kiinnittää myös ohjausjärjestelmän selkeyteen ja työelämään ohjauksen järjestämiseen. Viivästymisselvityksen RAMKin osuus osoitti, että opiskelijoitten opiskelun viivästymiseen vaikuttivat ongelmat perhe- tai ihmissuhteissa, työssäkäynti, motivaation tai sitoutumisen puute, henkiseen hyvinvointiin liittyvät tekijät (muun muassa jaksaminen) ja opiskelun kuormittavuus. Avoimissa vastauksissa RAMK-opiskelijat toivoivat ohjaajilta aikaa, aktiivisuutta ja ohjauksen oikea-aikaista. Psykososiaalisen avun riittämättömyys tuotiin myös esiin.

RAMKin omassa opiskelijapalautekyselyssä 2010 nousi esiin opintojen kuormittavuus suhteessa opintojen laajuuteen. Kyseisessä kyselyssä oli tuloksena myös, etteivät opiskelijat koe saavansa tarpeeksi palautetta opiskelustaan ja ammatillisesta osaamisestaan eivätkä pidä ammatillisesta osaamisestaan riittävänä opintojen loppuvaiheessa.

Valtti-tuutorikoulutukseen keväällä 2010 osallistui yhteensä yhdeksän korkeakouluhenkilöstöstä valittua tuutoria, joista neljä oli RAMKista. Koulutus alkoi koko hankkeen yhteisellä osuudella jonka lisäksi avainohjaajat organisoivat Rovaniemen korkeakoulujen oman koulutuskokonaisuuden. Koulutukseen kuului tuutorien ryhmien suunnittelu ja ryhmäohjaus 2010–2011.

Opiskelijoiden ryhmäohjaus aloitettiin RAMKissa 2009–2010 avainohjaajan pilotomalla viidellä ryhmällä, joihin osallistui yhteensä 49 opiskelijaa. Tuutorien ryhmiä oli yhteensä neljä, ja niihin osallistui 30 eri alojen opiskelijaa. RAMKin ryhmien kohderyhmiksi valittiin nuorisoasteen opiskelijoiden lisäksi verkon kautta opiskelevia aikuisopiskelijoita ja englanninkielisten koulutusohjelmien opiskelijoita. Ne keskittyivät opiskelun, opinnäytetyön ja urasuunnittelun teemoihin. Näihin ryhmäohjausmalleihin hankkeessakin pääsääntöisesti perehdyttiin.

Avainohjaajan ja tuutorien ryhmissä oli 8–10 opiskelijaa ja tapaamiskertoja noin kymmenen, alussa tiheämpään. Oppimisympäristönä oli Optima, ja osassa ryhmistä sosiaalisen median välineenä Ning tai Wiki. Kahdessa ryhmässä käytettiin LearnLinciä etäohjauksen välineenä. Ryhmien tavoitteena oli antaa välineitä itse-tuntemukseen, opiskelun ja opinnäytetyön eteenpäin viemiseen sekä osassa ryhmistä urasuunnitteluun. Keskeisiksi ryhmän työskentelyssä nousivat: tavoitteellinen työskentely, opiskelun reflektointi, opiskelun esteiden ja yksilöllisten ratkaisujen löytäminen ja vertaistuen antaminen.

Palautteessaan ryhmien vaikuttavuudesta **opiskelijat** kokivat ryhmän tarjoavan vertaistukea ja vahvistavan tunnetta, ettei ollut yksin vaikeuksiensa kanssa. Keskustelut opiskelun esteistä, opiskeluongelmista ja niiden ratkaisusta olivat hedelmällisiä. Ryhmien ilmapiiri oli myönteinen ja rohkaisi puhumaan opiskeluun tai opinnäytetyön etenemiseen liittyvistä kielteisistäkin tunteista. Monialaiset ryhmät koettiin rikkautena; niissä toteutuu koulutusalojen välinen vertaistuki. Harjoituksista opiskelijat nostivat esiin viikkolukujärjestyksen tekemisen, motivaatiosta keskustelun sekä opiskeluongelmien kartoituksen. Ohjaaja oli keskeinen toiminnan organisaattori. Opiskelijan kommentti tiivistää kokemukset ryhmäohjauksesta: ”Miksi tällaisia ryhmiä ei ole ennen ollut? Ehdottomasti tarvitaan!”.

Ohjaajien mukaan ryhmiin hakeutui sellaisia, jotka olivat pohtineet jo pitkään opiskelun aloittamista uudelleen. Ohjaajien kokemus oli, että ”liian valmiiksi” suunniteltuja sisältöjä pitäisi välttää, jotta keskustelu voisi ohjautua opiskelijoitten toivomaan suuntaan. Välitehtävät ovat hyviä, mutta ne eivät saisi muodostua liian raskaiksi. Alku- ja loppuhaastattelut kannattaa suunnitella niin, että ne ovat samalla ohjaustilanteita. Opiskelutavoitteen asettaminen, opiskelun tsekkauspisteet sekä yksilöohjaus tukivat opintojen etenemistä.

LearnLincin käyttö kokonaan verkossa opiskelevan ryhmän kanssa oli tehokasta. Yhtäaikaista toimintaa kontaktiryhmän ja LearnLincin kautta osallistuvien kanssa osoittautui hieman hankalaksi esimerkiksi ryhmäytymisen kannalta. Sosiaalisen median käyttö oli kokemuksena avartava, vaikka sen käyttö jäi hieman vähälle. Sosiaalinen media sopii hyvin verkko-ohjauksen välineistöön. Optima-työtila koettiin sopivaksi ryhmän dokumenttien talletukseen.

Penttinen (2011) tiivistä ryhmäohjauksen merkityksen RAMKin Ohjauksen kehittäminen -seminaarissa Penttisen mukaan vertaisryhmän merkitys opiskelijalle on erityisesti siinä, että ryhmissä voi jakaa kokemuksia sekä saada emotionaalista tukea, kannustusta ja palautetta. Opiskelijat voivat ryhmissä harjoittaa vuorovaikutustaitojaan ja suhteuttaa opinnäytetyön työmäärää muuhun opiskeluun. Ryhmissä voi jakaa tietoja ja taitoja tai ammatillisia kokemuksia sekä niistä saa konkreettisia välineitä opiskelun edistämiseen. Hän korosti ryhmän ohjaajan merkitystä erottaen seuraavia ohjaajan rooleja: toiminnan suunnittelija ja ohjaaja, myönteisen ilmapiirin luoja ja yksilöllisen tuen tarjoaja. "Ohjaamisen pedagogiikalla" Penttinen tarkoitti toiminnan selkeää jäsenystä ja tarkoituksenmukaisia tehtävänantoja.

Tutkituissa Valtti-hankkeen ja muissa korkeakoulujen ryhmissä on Penttisen mukaan normaaliopiskelijoita, joilla on jokin elämäntilanne tai opiskelujärjestelyihin liittyvä asia muuttanut opiskelurytmiä. Tällöin opiskelu muuttuneessa elämäntilanteessa voi jäädä kakkosijalle.

Valtti-hankkeen toimenpiteistä saatujen kokemusten pohjalta kokoaan ajatuksia korkeakouluohjauksen ja -opetuksen kehittämiseksi. Opetus- ja ohjaushenkilökuntaa tulisi tukea ylläpitämään ja vahvistamaan omaa ohjausosaamistaan, niin että henkilöstö voisi:

- ottaa aktiivisesti ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yhteyttä opinnoissa viivästyneisiin opiskelijoihin sekä järjestää opiskelijoille säännönmukaista ohjausta
- korostaa ohjauksessa opiskelutaitojen ja opiskelun suunnittelun merkitystä (esimerkiksi tavoitteen asettelu, opintojen aikatauluttaminen ja motivointi)
- lisätä opetukseen ja ohjaukseen opiskelutapoja, joissa korostuvat opiskelijoitten yhteistyö
- tiedottaa avoimesti opinnäytetyön aiheista, opinnäytetyön kulusta, (esitys)seminaareista, valmistumisaikataulusta sekä tietoteknisestä tuesta

- antaa säännönmukaista ohjausta ja tukea opinnäytetyön aiheen valintaan ja rajaamiseen, opinnäytetyön aloittamiseen sekä kirjoittamisen etenemiseen
- mahdollistaa monialaiset ja toiminnalliset/projektityyppiset opiskeluryhmät tai opinnäytetyöt sekä pari- tai pienryhmätyönä tehtävät opinnäytteet
- kehittää työelämään siirtymisen ohjausta opiskelijan opintopolun eri vaiheissa
- ohjata opiskelijoita tarvittaessa psykososiaalisiin palveluihin
- kehittää etä- ja verkko-ohjausta
- lisätä työpajatyypistä työskentelyä sekä kehittää opiskeluympäristöjä
- tarjota Valtti-ryhmien tapaista strukturoitua, vuorovaikutteista ryhmäohjausta (myös englanninkielistä) opiskelijoille, jotka kokevat että opiskelu ei etene heidän toivomalla tavalla.

Yhdyn Leena Penttisen (2011) sanoihin hänen kehottaessaan korkeakouluhenkilöstöä aktiivisuuteen opiskelijoiden ohjauksessa:

Erilaisissa elämäntilanteissa opiskelu jää helposti viimeiseksi elämäntilanteiden tärkeysjärjestyksessä. Jos haluamme tukea opintojen etenemistä, meidän tulee olla AKTIIVISESTI KIINNOSTUNEITA OPISKELIJOISTAMME. Ja myös osoittaa se heille.

LÄHTEET

- Aalto, T. – Uusisaari, M. 2009. Nettiä elämää. Sosiaalisen median maailmat. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Amundson, N. E. 2005. Aktiivinen ohjaus. Opas uraohjauksen ammattilaisille. Juva: Psykologien Kustannus.
- Andersen, M. – Martikkala, S. 2010. Valtista vertaistukea ja vauhtia valmistumiseen! Arvio monialaisten vertaisryhmien soveltuvuudesta opiskelijoiden opintojen etene-
misen tukemiseen Oulun seudun ammattikorkeakoulussa. ePooki. Oulun seu-
dun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistyön julkaisut 10. Osoitteessa
<http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-063-3>.12.1.2011.
- Borgen, W. – Pollard, D. – Amundson N. – Westwood, M. 1998. Työttömien ryhmäohjaus.
Työhallinnon julkaisu:194. Helsinki: Työministeriö.
- Herranen, J. – Penttinen, L. 2008. Koulunpitoa vai vertaistukea ryhmässä? Ryhmäohjaus opis-
kelun ohjausmenetelmänä. Teoksessa M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) Parveke
maailmaan päin. Ohjauksen maisterikoulutuksen kaksi vuosikymmentä, 43–62.
- Herranen, J. 2010. Strukturoitu ryhmäohjausmalli. Vertaistuki voimavarana opintopolulla
-koulutus Tampereella 21.4.2010. Luentomateriaali.
- Hirsjärvi, S. – Remes, P. – Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki:
Tammi.
- Itkonen, L. – Layne, H. 2009. TEO:lla työelämään – Uraohjauksen uusia malleja. Teoksessa
Rahkonen, A., Isola M., Wennström, M. (toim.). W5W^2 - pilotoinnilla kohti op-
pimisen kumuloitumista, 15–36. Opetuksen kehittämisen julkaisuja. Dialogeja
12. Osoitteessa <http://www.uef.fi/w5w/julkaisut> 12.1.2011.
- Jaatinen, P. – Lähde, S. 2005. Kolme näkökulmaa, kolme todellisuutta. Haastattelututkimus
opintojen etenemistä edistävästä ja haittaavista tekijöistä. Satakunnan amat-
tikorkeakoulun tutkimuksia, sarja A:3.
- Kaisto, J. - Saari, P. 2010. Valtti-tuutorikoulutus keväällä 2010. Valtti-tuutorien ja avainohjaajien
kokemuksia koulutuksesta, raportti osoitteessa <http://www.valmistu.net> 9.1.2011
- Keskinarkaus, P. 2008. Lapin korkeakouluista valmistuneiden osaaminen ja työelämän tarpeet
– Kysely Lapin työnantajille. Työelämä- ja rekrytointipalvelut. Lapin yliopisto.
- Kultalahti, L. – Karhu, K. 2008. Monialaisen graduryhmän merkitys akateemisen loppu-
tutkimuksen loppuunsaattamisen tukena. Julkaisematon artikkeli.

- Lampela, M. 2009. Rovaniemen ammattikorkeakoulun henkilöstökokous 1.12.2009.
- Lampela, M. 2010. Rovaniemen ammattikorkeakoulun henkilöstökokous 10.12.2010.
- Lampinen, J. 2009. "Enemmän henkilökohtaista opastusta": Opintojen etenemiseen vaikuttavia tekijöitä RAMKin maanmittaustekniikan aikuiskoulutuksessa. Ylempi AMK-opinnäytetyö. Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Teknologiaosaamisen johtaminen.
- Lerikkanen, J. 2002. Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavat ajatukset sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Liimatainen, J.O. – Kaisto, J. – Karhu, K. – Martikkala, S. – Aikkola, K., Andersen, M. – Anttila, K. – Keskinarkaus, P. – Saari P. Viivästynyt? Minäkö? Opiskelijoiden näkemyksiä viivästymisestä, työelämästä sekä opiskelusta korkea-asteella Valtti – Valmis tutkinto työelämävalttina -projekti. Oulun yliopisto, Ohjaus- ja työelämäpalvelut. Osoitteessa www.valmistu.net 10.12.2010.
- Mäkinen, P. 2009. Verkko-oppimisen haasteet ja mahdollisuudet. Osoitteessa <http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/verkkopedagogiikka/index.php?valinta=14>. 29.11.2010.
- Nummenmaa, R. – Lautamatti, L. 2004. Ohjaajana opinnäytetöiden työprosesseissa: ryhmäohjauksen käytäntöä ja teoriaa. Tampere: Tampere University Press.
- OKM 2008. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2008. Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2008:9. Osoitteessa http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf 19.6.2010.
- OKM 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11. Osoitteessa http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/opintojen_nopeuttaminen.html?lang=fi&extra_locale=fi 11.11.2010.
- Peavy, V. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Helsinki: Psykologien kustannus Oy.
- Penttinen L., 2011. Ohjausta urasuunnitteluun. Luento Ohjauksen kehittäminen -seminaarissa. Rovaniemi 18.1.2011. Rovaniemen ammattikorkeakoulu.
- Peterson, G.W. – Sampson, Jr. J.P. – Reardon, R.C. – LenzCore, J.G. 2003. Concepts of A Cognitive Approach to Career Development and Services. Osoitteessa <http://www.career.fsu.edu/documents/cognitive%20information%20processing/Core%20Concepts%20of%20a%20Cognitive%20Approach.htm> 18.10.2010.
- Rovaniemen ammattikorkeakoulun opiskelijapalautekysely 2010. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Saatavissa Rovaniemen ammattikorkeakoulusta tallennettuna RAMKin Sharepoint -nimiseen sisällön ja asiakirjojen hallintajärjestelmään.
- Svinhufvud, K. 2007. Kokonaisvaltainen kirjoittaminen. Helsinki: Tammi.
- Valtti-hanke 2010. Valmis tutkinto työelämävalttina -hankkeen kotisivut. Osoitteessa <http://www.valmistu.net> 28.4.2010.
- Virtuaaliopinnot 2010. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kotisivut -> eOppimiskeskus -> Virtuaaliopinnot. Osoitteessa <http://www.tokem.fi/Suomeksi/eOppimiskeskus/Virtuaaliopinnot> 1.12.2010.

LIITE 1

Valtti-ryhmissä käytettyjä toimivia harjoituksia

	Harjoitus	Arviointi harjoituksen soveltuvuudesta
MIKÄ	Opiskeluongelmien kirjaaminen ja ratkaisuehdotukset Post it -lapuihin	Opiskelijat saivat anonymisti kirjata ongelmiaan ja miettiä sitten ratkaisuja muiden ongelmiin, jotka todettiin keskenään hyvin samankaltaisiksi.
MITEN	Opiskelijat kirjoittavat opiskeluun liittyviä ongelmia/haasteita keltaisille Post it -lapuille omassa kotiryhmässään. He vaihtavat ryhmää kirjaten vihreille Post it -lapuille ratkaisuehdotuksia muiden ongelmille. Kotiryhmään palataan, jonka jälkeen kaikki osallistuvat lappujen teemojen mukaiseen ryhmittelyyn ja otsikointiin taululle. Ohjaaja laatii yhteenvedon.	Opiskelijoitien ongelmat eivät yksilöityneet, ja opiskelijat kokivat helpottavana sen, että muillakin oli samanlaisia haasteita. Yhdessä laadittu otsikointi yhdisti opiskelijat lopuksi yhteistoiminnallisen tehtävän äärelle.
MIKÄ	"Kortti mummulle" opinnäytetyöstä	Opiskelija harjoitti opinnäytetyönsä pääsisällön kirjoittamista ja suullista esittämistä tiiviisti ja ymmärrettävästi. Työparin piti kuunnella ja kommentoida, jolloin hän harjoitteli mm. tulevaa opinnäytetyön opponointia varten. Harjoituksen nimi ja muoto olivat humoristisia ja inspiroivia. Kortti valittiin senhetkisen fiiliksen mukaan.
MITEN	Opiskelijat valitsevat omista tai ohjaajan tuomista korteista itselleen sopivan ja kirjoittavat siihen tiiviisti ja selkeästi omasta opinnäytetyöstään. Kortti luetaan työparille ääneen ja työpari toistaa kuulemansa, kuten on ymmärtänyt tarkentaen tarpeen mukaan.	Postikortit, itse valittu/tehty kuva tai esine tai muu sopiva materiaali helpottivat opintojen etenemiseen tai opinnäytetyön tekemiseen liittyvien tunteiden purkamista. Toisten kokemuksista oppi ja sai uusia näkökulmia. (ks. Nummenmaa–Lautamatti 2004, 195–195)
MIKÄ	Opiskeluun liittyvistä tuntemuksista kertominen korttien tms. avulla	Tavoitteen asettaminen 1–2 viikon päähän onnistui hyvin; sen sijaan opiskelusuunnitelman laatiminen pidemmälle ajalle osoittautui haasteellisemmaksi.
MITEN	Opiskelun etenemisestä ja opinnäytetyön tekemisestä sekä niihin liittyvistä tunteista kerrotaan esim. kuvien, korttien ja esineiden avulla	Opiskelijat harjoittivat suunnittelutaitojaan ja oppivat refleктоimaan yksin ja yhdessä, miksi suunnitelmat toteutuivat tai miksei tavoitteeseen päästy ja miten toimia tulevissa vastaavissa tilanteissa.
MIKÄ	Tavoitteen asettaminen opiskelulle	
MITEN	Opiskelijat kertovat ääneen opiskelutavoitteensa seuraavalle kerralle tai tavoitteita ryhmän toiminnan aikaiselle opiskelulle. Tavoite kirjataan ylös ja sen toteutumista pohditaan seuraavilla tapaamiskerroilla: miksi tavoite toteutui / ei toteutunut ja mitä voisi tehdä tavoitteen toteutumiseksi paremmin vastaavissa tilanteissa tulevaisuudessa. Harjoituksen voi yhdistää viikkolukkarin (= viikkosuunnitelma tavoitteineen) laatimiseen.	

MIKÄ	Ongelmanratkaisutehtävä MITEN Piirretään maahan ruudukko, jossa on yhtä monta ruutua kuin on ryhmäläisiä. Tätä seuraa ongelmanratkaisutilanne, jossa ryhmäläiset asettautuvat ensin ruudukon ulkopuolelle. Ryhmän tehtävänä on siirtää keksimällään tavalla ryhmän jäsenet vuorotellen kukin omaan ruutuunsa, niin etteivät kenenkään jalat kosketa siirron aikana ruutuihin.	Harjoitus toi vaihtelua ja inspiroi, koska saatiin liikuntasuunnittelija vetämään harjoitusta ja paikka oli poikkeuksellisesti ulkona. Harjoitus edisti ryhmäytymistä. Harjoitus hitsasi ryhmää yhteen, koska sen suoriutumiseen vaadittiin yhteissuunnittelua ja edellytettiin, että ryhmäläiset tuntevat toisensa nimeltä, osin taidoiltaan. Jollakin näytti olevan työnjohtajan, toisella ideanikkarin taitoja jne.
MIKÄ	Opinnäytetyön huoneentaulu (ks. kuvio 2) MITEN Opiskelijat laativat pienryhmissä itselleen ohjeita opinnäytetööhön, laativat niistä huoneentaulun, esittelevät sen ja lopuksi ohjaaja kokoaa yhden yhteisen huoneen taulun. Huoneentaulua voi soveltaa muihinkin tilanteisiin, esim. "Miten valmistautua työhaastatteluun?"	Opiskelijoitten laatimat opinnäytetöyöohjeet toimivat paremmin kuin "ulkoapäin" annetut ohjaajan neuvot, koska opiskelijat saivat itse pohtia ja päättää mitä huoneentauluun otetaan mukaan. Opiskelijat keskustelivat mielellään ongelmista tai onnistumisesta sekä saivat harjoitusta tehdessään vertaistukea ja uusia vinkkejä opinnäytetyön tekemiseen.
MIKÄ	Ryhmäytymisharjoitus matolla MITEN Tarvitaan matto, jonka päälle koko ryhmä mahtuu seisoamaan. Tehtävänä on kääntää matto toisinpäin niin, että ei kosketa lattiaan.	Helppo ja nopea toteuttaa, hauska, lisäsi yhteenkuuluvuuden tunnetta
MIKÄ	Työelämätaitojen arviointi MITEN Tutkitaan avoimia työpaikkailmoituksia / valmistuneiden uratarinoita ja ammattinimikkeitä sekä työnantajakyselyitä ym. työnantajapalautteita, jonka jälkeen pohditaan omaa työosaamista (mm. viestintätaidot, sosiaaliset taidot, tekniset taidot, kansainvälinen ja taloudellinen osaaminen)	Omien työelämätaitojen arviointi toteutui harjoituksessa monella tasolla: valmistuneiden urakehityksen tutkimana, työelämätarpeiden kartoittamisena ja itsearviointina. Harjoituksen voi jakaa useampaan osaan ja useammalle eri kerralla. Harjoitusta voi jatkaa työnhaun asiakirjojen ja työhaastatteluun valmistautumisen teemalla.
MIKÄ	Evästä matkalle MITEN Ryhmäläiset kirjaavat kertakäyttölautaselle evästyksiä muille ryhmän jäsenille tuleviin (opiskelu)tilanteisiin tai vaihtoehtoisesti positiivisia luonnehdintoja ryhmäläisistä. Lautanen kiertää ringissä ja palaa lopulta omistajalleen. Lautanen jää muistoksi ryhmästä.	Kokoava harjoitus, joka sopii ryhmän toiminnan loppuun. Lisää ryhmän jäsenten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ryhmäläisten "evästyksset" jäävät muistoksi.

LIITE 2

Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun tuutorikoulutus
(Kaisto–Saari, 2010).

Kokonaisuus ja kouluttajat		Aihe
Tutustuminen, käytännön asiat /Avainohjaajat Pauliina Keskinarkaus ja Päivi Saari		Tuutorikoulutuksen ohjelma, tutustumista ja toiveita, hankkeen käytännön asioita
Ryhmäohjauksesta ja ryhmäohjausmalleista /Opintopsykologi Markku Gullstén ja avainohjaajat		Ryhmäohjauksen teoriaa ja käytänteitä sekä ryhmämallit: lopputyö- ja uraryhmä
Uraohjaus /Suunnittelija Arja Taavetti, RAMKin Ura- ja rekrytointipalvelut		Uraohjaus
Uraohjaus ja ohjaus/Avainohjaajat	opinnäytetyön	Uraryhmä-, opinnäytetyöryhmämallit, kokemuksia Valtti-hankkeesta
Monenlaiset oppijat -seminaari (tallennettu videoluento)		Valtti ja monenlaiset oppijat /projektipäällikkö Kaisa Karhu Valtti-hanke
		ADHD ja opiskelun haasteet /aluesihtööri Anu Kippola-Pääkkönen ADHD- liitto
		Mikä mättää kun opiskelu ei suju? /Eryityiskasvatuksen lehtori Marko Kielinen Oulun yliopisto)
”Evästä matkalle”/Avainohjaajat		Tuutorikoulutuksen syksyn 2010 ohjelma, tuutorien ryhmäsuunnitelmat, Ning-yhteisösovelluksen käyttöopastus

Harjoitukset:

- ohjaustilanteita pienryhmässä (ohjaaja, asiakas ja tarkkailija)
- ”Missä olen ohjaajana” taito-tunne -akselilla
- ”Missä olen ohjaajana” kuvien tai korttien avulla
- evästä matkalle (ohjeita ryhmän muille tuutoreille / luonnehdintoja tuutoreista kertakäyttölautasille, jotka kiertävät)

Välitehtävät:

- ohjausalan teoksen tai artikkelien referointi
- ura- ja sijoittumisseurantoihin tutustuminen sekä ideointia niiden käytöstä ohjauksessa
- oman ohjausryhmän suunnitelma

***Epäonnistumisia on
kiva jakaa ryhmässä,
muilta saa erilaisia
näkemyksiä, mitkä
auttaa eteenpäin.***

***On hienoa olla
valttiryhmässä ja
valmistua ammattiin!***

***Tosi hyvä, että tällaisia ryhmiä
järjestetään, nämä ovat tarpeen.***

***Ryhmästä saa vertaistukea ns.
oman luokan puuttuessa.***

ISSN: 1239-7741

ISBN: 978-952-5923-06-3 (nid.)

ISBN: 978-952-5923-07-0 (PDF)

